

HİSAR İLE TÜRK EDEBİYATI DERGİLERİNDEKİ SANAT VE EDEBİYAT TEORİSİ YAZILARININ MUKAYESESİ ÜZERİNE

“COMPARISON OF THE THEORY OF ART AND LITERATURE WRITINGS IN HISAR AND TURKISH LITERATURE MAGAZINES”

Veyssel ERGİN*

Öz

Türkiye’de kültür-sanat-edebiyat dergiciliği, tıpkı gazetecilik gibi, on dokuzuncu yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkar. “Edebiyatın nabızı dergilerde atar” sözüyle de ifade edildiği gibi, edebiyat dergilerinin modern Türk edebiyatının gelişimine yaptığı katkıyı göz ardı edemeyiz. Edebiyat dergilerinin araştırılması, dönemin edebî ve kültürel ortamının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olur.

Bu çalışmamızda; her iki derginin belli döneminde kaleme alınan sanat ve edebiyat teorisi yazıları, çeşitli başlıklar altında ve mukayeseli bir biçimde incelenmiştir. Ayrıca, söz konusu iki derginin kültür, sanat ve edebiyat dünyamıza neler kazandırdığı üzerinde durulmuştur.

Anahtar kelimeler: Edebiyat dergileri, Hisar, Türk Edebiyatı

Abstract

In Turkey, culture, arts, literature, magazine publishing, just as journalism, occurs in the last quarter of the nineteenth century. “Literature, magazines, throws pulse” of the fact that, its contribution to the development of modern Turkish literature, literary journals cannot ignore. Investigation of literary journals, literary and cultural environment provides a better understanding of the period.

In this study, the two journals’ theories of art and literature entries are studied in comparison during the post, under various headings. In addition, the two journal of culture, art and literature have brought our world are emphasized.

Keywords: Literary magazines, Hisar, Turkish Literature

Giriş

Bu araştırma; 1950–1980 arasında 277 sayı çıkan *Hisar* dergisi ile yayını halen sürdüren *Türk Edebiyatı*’nın 1972–1995 arasındaki 266 sayısında yer alan “*Sanat ve Edebiyat Teorisi*” yazılarını, birbiriyle mukayeseli biçimde ve dört ana başlık altında incelemeyi amaçlamıştır.

Tarafımızdan hazırlanan bir bitirme tezinde (Ergin, 1997) de ortaya konulduğu gibi, 1861’deki “*Mecmua-i Fünûn*” ile başlayan dergicilik serüvenimiz, 1908’e kadar, tedrici bir hız kazanmıştır. Sadece 1908–1909 arasında 353 dergi ve gazetenin yayımlandığı bilinmektedir. Ancak, 31 Mart 1909 sansür yasası, bu sayıyı iyice

*Dr., MEB, Kızılırmak Anadolu Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, veysele@hotmail.com

azaltmıştır. 1910'da 130, 1911'de 124, 1914'te 71, 1915'te 6, 1916'da 8, 1917'de 14, 1918'de 71 dergi ve gazete çıkmıştır. Millî mücadele döneminde de bu sayı iyice azalmıştır.

Cumhuriyet sonrası sanat ve edebiyat dergiciliğinde; devrindeki edebiyat dünyasının nabzını tutmuş, dönemin değişim ve tartışmalarında ölçü olmuş dergiler ortaya çıkmıştır. *Türkiye İstatistik Yıllığı*'ndan alınan bilgiler doğrultusunda, son dönemlerdeki genel dergi dağılımı ile edebi dergilerin oranı da şu şekilde oluşmuştur:

"1940-334 dergi (64), 1945-138 dergi (38), 1950-647 dergi (77), 1955-751 dergi (79), 1960-1658 dergi (82), 1965-1890 dergi (95), 1970-2470 dergi (70), 1975-2362 dergi (59), 1980- 2019 dergi (60), 1985-2568 dergi (83), 1990-2614 dergi (107), 1995-2594 dergi (46), 2000-2357 dergi (36), 2005-5653 dergi (144), 2010-6024 dergi (208)"

1950'lerde edebiyat dergilerinin tirajlarının yüksekliği de göze çarpmaktadır. Bu dönemde *Varlık* dergisinin tirajı 8000 bin, *Hisar* ve *Mavi*'nin 2000, *Yeditepe*'nin 500-1500, *Pazar Postası*'nın ise 1000 civarındadır. (Uçar, 2007) 1950'lerde Türkiye nüfusunun ortalama 25 milyon, okur-yazar oranının yaklaşık % 40 olduğu düşünülürse bu tirajların bugüne göre yüksekliği anlaşılır. Bugün, yaklaşık % 98 okur-yazar oranına sahip 75 milyonluk Türkiye'de o dönemdeki *Varlık*'ın tirajına yaklaşan bir edebiyat dergisi yoktur. *Varlık*'ın tirajı, okur-yazar oranıyla ve nüfusla doğru orantılı olarak artsaydı, bugün 45000 civarında olması gerekirdi.

Bu dergilerdeki "*Sanat ve Edebiyat Teorisi*" yazılarının mukayesesine başlamadan evvel, her iki derginin edebiyat dünyamızdaki yerini, ayrı ayrı ortaya koyalım...

A. Edebî Değerlerin Kalesi: Hisar

İki dönem halinde toplam 354 sayı yayınlanan (16 Mart 1950/Ocak 1957-77 sayı; Ocak 1964/Aralık 1980-277 sayı) Mehmet Çınarlı yönetimindeki *Hisar*; hece şiirinin can çekişme döneminde, geleneksel sanat anlayışına sıkı sıkıya bağlı kalmış bir edebiyat dergisidir.

Hazırlıklarına 1949 yılı sonlarında, "eski şiirimizden, millî kültür ve edebiyatımızdan kopmadan yeni ve güzel bir şiir sergilemek, o yıllarda şiirimizi çıkmaza sokanlara ve yozlaştıranlara karşı çıkmak ve tavır almak!" parolasıyla başlanan *Hisar* dergisi, İstanbul'daki dergicilik faaliyetlerine paralel olarak, 16 Mart 1950'den itibaren, Cumhuriyet sonrası Türk kültür hayatının Ankara'ya taşınmasına öncülük eder.

Aslında "*Ankaralı şairler*" grubu içinde yer alan Çınarlı, öncelikle, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde yapılan "*Üniversiteler Arası Şiir Yarışması*"ndan sonra, ismi henüz duyulmamış birçok sanatçıyla tanışır. Ankara Halk Evinde, otuz kadar şairin katıldığı bir toplantıda Mehmet Çınarlı, "neden kendimiz bir dergi çıkarmıyoruz" sorusuyla, dergi çıkarma (Dayanç, 2002) fikrini ortaya atar.

Hisarcılar, derginin ilk sayısında yayımlanacak bir bildiriyle "*neler yapacaklarını açıklamak*" yerine, zaman içerisinde "*neler yapacaklarını gösterme*"nin daha doğru olacağına inanmıştı. 26 Aralık 1966'da Ankara Radyosu'nca hazırlanan bir programda derginin sanat anlayışını ve belli başlı ilkelerini ortaya koyan açıklama, derginin kuruluşundan 17 yıl sonra yapılır. *Hisar*'ın kuruluşunun, sorunlarının, dil anlayışının ve sanat ilkelerinin tanıtıldığı programa (Geçgel, 2006) dergiyi temsilen Munis Faik Ozansoy, Mehmet Çınarlı, İlhan Geçer, Mustafa Necati Karaer, Gültekin Sâmanoğlu ve Nevzat Yalçın katılmışlardır.

Radyoda “Hisar Saati” programında açıklanan bu ilkeler, daha sonra Hisar dergisinin Şubat (113) ve Mart-1967 (114) sayılarında da topluluğun bir tür geciken bildirisi olarak dört madde halinde yayımlanmıştır:

1. “Sanatçının Dili Yaşayan Dil Olmalıdır.” Aksi takdirde, ister eski, ister yeni olsun, ölü kelimelerden doğan her eser yeni nesilleri birbirinden ayırır. Türk sanatına ve kültürüne olumlu katkıda bulunamaz.

2. “Sanatçı Bağımsız Olmalıdır.” Zira onun eseri, siyasî sistemlerin de, ekonomik doktrinlerin de propaganda aracı değildir.

3. “Sanat Millî Olmalıdır.” Çünkü kendi milletinden kopmuş bir sanatın milletlerarası bir değer kazanması beklenemez.

4. “Sanatta Yenilik Asıldır.” Ne var ki, bu yenilik arayışı eskinin ret ve inkârı şeklinde yorumlanmamalıdır. Düünden kuvvet alarak yarın da kolay kolay eskimeyecek bir yenilik anlayışı ilke edinilmiş; mutlaka serbest şekilli şiir yazmak, şiiri nesre ve hikâyeye yaklaştırmak, heceyi ve aruzu ölü vezinler olarak görmek gibi ısrarcı yaklaşımların doğru olmadığı savunulmuştur.

Bir yazısında, “sanatı şu veya bu maksat için kullananların ve sanatın ciddi bir iş olduğunu unutanların sayısının giderek arttığı”nı belirten Mehmet Çınarlı; Hisar’ı, “bu sanat parazitlerinden kurtulmak ve onlarla savaşmak isteyenlerin, iç huzuruyla sığınabilecekleri bir kale” şeklinde tarif eder:

“Bizim sanat anlayışımızla o tarihte çıkmakta olan dergilerin sanat anlayışı arasındaki farklar belli başlı dört noktada toplanıyordu: Bunlardan birincisi; başka milletlerin ortaya getirdikleri sanat ürünlerini taklit ve kopya ederek, milli bir sanatın yaratılamayacağı görüşüdür. İkincisi ayrılık; yenilik, anlayış ve kabullenışten doğmaktadır. Onlar eskiyi red ve inkâr eden bir yeniliğe kucak açıyor, bizse ‘yeni’nin ‘eski’yi temel alması, ‘eski’ye dayanması gerektiğini savunuyoruz. Üçüncüsü; biz sanatın, düşünce ve ideoloji akımları karşısında bağımsızlığını savunuyor ve sanatçının baskı altında tutulmasına, belli bir dünya görüşünün propagandasını yapmak zorunda bırakılmasına karşı çıkıyoruz. Dördüncü özelliğimiz ise, dil anlayışımızla ilgilidir. Çıkmakta olan edebiyat dergileri, kitap yerine ‘betik’ diyen Nurullah Ataç’ın Türkçesi’ni savunuyor, şair ve yazarlar da o dille yazmaya özeniyorlardı. Biz, mümkün olduğu kadar arı ve duru bir Türkçeyle yazmaya önem vermekle birlikte, dilde tasfiyeciliğin, kelimelerde ırk ayrımı yapmanın karşısına çıkıyoruz”(Çınarlı, 1975: 3)

Yayın anlayışında estetik, fikrî derinlik, dikkat, üslup, yeni yorumlama, ufuk arayışı ve sosyal psikoloji tahlillerini ön plâna çıkaran Hisar’da; 500’ü aşkın şair ve yazarın eseri yayımlanmıştır. Ortak paydası “hece ölçüsüne ve edebiyatın klasik değerlerine sıcak bakmak” olan bu sanatçılardan birkaçını şöyle sıralayabiliriz: “Mehmet Çınarlı, İlhan Geçer, Mustafa Necati Karaer, Nüzhet Erman, Munis Faik Ozansoy, Turgut Özakman, Halide Nusret Zorlutuna, Bekir Sıtkı Erdoğan, Yavuz Bülent Bâkiler, Bahattin Karakoç, Sebahat Emir, Sevinç Çokum, Gültekin Sâmânoglu, M. Necati Özsu, Ayla Oral, Şevket Bulut, Selahattin Batu, Adile Ayda, M. Fahri Oğuz, Arif Nihat Asya, Tarık Buğra, Mehmet Kaplan, İbrahim Zeki Burdurlu, Ergun Sav, Erol Güngör, Cemil Meriç, Faik Baysal, Yahya Akengin, Metin And, Durali Yılmaz, Mehmet Önder, Hilmi Ziya Ülken, Talat Sait Halman, Rüştü Şardağ...”

Her biri, alanında yetkin kişilerce kaleme alınan 185 yazının künyesini, Hisar-I ve Hisar-II dönemleri halinde ve meraklılarınca tekrar araştırma konusu yapılır umuduyla, ilgilenenlerin dikkatlerine sunuyoruz:

“1. Milli Sanat, Malik AKSEL, Hisar-I, Nisan 1950, S.2

2. *Sanatkârın Yalnızlığı*, Remzi Oğuz ARIK, *Hisar-I*, Mayıs-1950, S.3
3. *Sanata ve Sanatçıya Dair*, Vehbi KIZDLGÜN, *Hisar-I*, Haziran-1950, S.4
4. *Sanat ve Cemiyet*, Munis Faik OZANSOY, *Hisar-I*, Ekim-1950, S.6
5. *Sanatkâr Kimdir*, Saip TUNA, *Hisar-I*, Kasım-1950, S.7
6. *Sanatın Sırrı*, Munis Faik OZANSOY, *Hisar-I*, Mayıs-1951 S.13
7. *Karamsar Sanat*, Selahattin BATU, *Hisar-I*, Ekim-1951, S.18
8. *Bektaşî Edebiyatı ve Mahsulleri*, M. Şakir ÜLKÜTAŞIR, *Hisar-I*, Aralık-1951, S.20
9. *Fikir ve Sanat Adamlarının Hakları*, Cevat GERAY, *Hisar-I*, Şubat-1952, S.22
10. *Seçkinler Edebiyatı*, Ahmet KABAKLI, *Hisar-I*, Haziran-1952, S.26
11. *Fikir ve Sanat Eserlerinin Yayılabilmesi İçin*, Mehmet ÇINARLI, *Hisar-I*, Temmuz-1952, S.27
12. *Sanat Düşmanlığı*, Mehmet KAPLAN, *Hisar-I*, Temmuz-1952, S.27
13. *Yeni Hayaller Yeni Şekiller*, Malik AKSEL, *Hisar-I*, Temmuz-1952, S. 27
14. *Sanata Dargın mıyız?* İlhan GEÇER, *Hisar-I*, Ağustos-1952, S. 28
15. *Sanatkârın Vazifesi*, Munis Faik OZANSOY, *Hisar-I*, Ağustos-1952, S. 28
16. *Sembolizm Hakkında-I*, Baha ÖNGEL, *Hisar-I*, Ağustos-1952 S. 28
17. *Edebiyatta Saygısızlar*, Ahmet KABAKLI, *Hisar-I*, Ağustos-1952 S. 28
18. *Söylemek ve Susmak*, Mehmet KAPLAN, *Hisar-I*, Eylül-1952, S. 29
19. *Sembolizm Hakkında*, Baha ÖNGEL, *Hisar-I*, Eylül-1952, S. 29
20. *Sanat Bir Tesellidir*, Mehmet ÇINARLI, *Hisar-I*, Ekim-1952, S. 30
21. *Sembolizm Hakkında-II*, Baha ÖNGEL, *Hisar-I*, Kasım-1952, S. 31
22. *Sanat ve Fayda*, Hikmet DİZDAROĞLU, *Hisar-I*, Kasım-1952, S. 31
23. *Din Dışı Edebiyat*, Ahmet KABAKLI, *Hisar-I*, Aralık-1952, S. 32
24. *Türk Edebiyatında Sembolizm-I*, Baha ÖNGEL, *Hisar-I*, Aralık-1952, S. 32
25. *Türk Edebiyatında Sembolizm-II*, Baha ÖNGEL, *Hisar-I*, Ocak-1953, S. 33
26. *Eski Kültürü Öğrenmek Zarureti*, Mehmet KAPLAN, *Hisar-I*, Ocak-1953, S. 33
27. *Üzülmemek Elde mi?* Mehmet ÇINARLI, *Hisar-I*, Şubat-1953, S. 34
28. *Sanat Perdesi*, Ahmet KABAKLI, *Hisar-I*, Şubat-1953. S. 34
29. *Sanat ve Kabiliyet Üzerine*, Gültekin SAMANOĞLU, *Hisar-I*, Mart-1953, S. 35
30. *Düşünüş Üzerine*, Cahit KÜLEBİ, *Hisar-I*, Nisan-1953, S. 36
31. *Birazcık İlgi ve cesaret*, Mehmet ÇINARLI, *Hisar-I*, Temmuz-1953, S. 39
32. *Nesrimiz*, Munis Faik OZANSOY, *Hisar-I*, Eylül-1953, S. 40-41
33. *Sanat Terbiyesi*, Gültekin SAMANOĞLU, *Hisar-I*, Eylül-1953, S. 40-41
34. *Edebiyatta Gerçek*, İbrahim Zeki BURDURLU, *Hisar-I*, Ekim-1953, S. 42
35. *Lise Edebiyat Dersleri*, İbrahim Zeki BURDURLU, *Hisar-I*, Kasım-1953, S. 43

36. *Sanat ve Mizah*, Fuat PEKİN, *Hisar-I*, Aralık-1953, S. 44
37. *Sanat ve Tabiat*, Munis Faik OZANSOY, *Hisar-I*, Şubat-1954, S. 46
38. *Sanatkâr ve Eseri*, Sabri TANDOĞAN, *Hisar-I*, Şubat-1954, S. 46
39. *Sanatın Gayesi*, Cahid OKURER, *Hisar-I*, Mart-1954, S. 47
40. *Türkçe Yazabilmek*, İbrahim Zeki BURDURLU, *Hisar-I*, Nisan-1954, S. 48
41. *Sanat Politikası*, Mehmet ÇINARLI, *Hisar-I*, Nisan-1954, S. 48
42. *Amatör Sanatçı*, Ergün SAV, *Hisar-I*, Nisan-1954, S. 50
43. *İyimser Sanata Çağrı*, Ayhan SARIİSMAİLOĞLU, *Hisar-I*, Nisan-1954, S. 50
44. *Edebiyat Toplantıları Tatile Girerken*, Enver Naci GÖKŞEN, *Hisar-I*, Haziran-1954, S. 50
45. *Devrik Cümle*, İbrahim Zeki BURDURLU, *Hisar-I*, Haziran-1954, S. 50
46. *Düşünce ve Cümle*, İbrahim Zeki BURDURLU, *Hisar-I*, Haziran-1954, S. 51
47. *Bir Yazı Dolayısıyla*, Mehmet ÇINARLI, *Hisar-I*, Temmuz-1954, S. 51
48. *Çare*, Gültekin SAMANOĞLU, *Hisar-I*, Ağustos-1954, S. 52
49. *Bir Film, Bir Sanatkâr ve Netice*, Turgut ÖZAKMAN, *Hisar-I*, Ocak-1955, S. 57
50. *Sanatta Cesaret*, Ergün SAV, *Hisar-I*, Ocak-1955, S. 57
51. *Gazetelerde Fikir-Sanat Yazıları*, Faruk K. TİMURTAŞ, *Hisar-I*, Mart-1955, S. 59
52. *Sanata Saygı*, Mehmet ÇINARLI, *Hisar-I*, Şubat-1956, S. 65
53. *Edebi İstidatlar*, Munis Faik OZANSOY, *Hisar-I*, Mart-1956, S. 66
54. *Sanatta Samimilik*, Munis Faik OZANSOY, *Hisar-I*, Nisan-1956, S. 67
55. *Sanat Dünyası veyahut Sanatta Samimiyet*, Mehmet ÇINARLI, *Hisar-I*, Eylül-1956, S. 71
56. *Sanatta İşbölümü*, Mehmet Güran ARMAN, *Hisar-I*, Eylül-1956, S. 71
57. *Sanatta Güçlük*, Munis Faik OZANSOY, *Hisar-I*, Ekim-1956, S. 72
58. *Sanatçının Hırsı*, Ergün SAV, *Hisar-I*, Aralık-1956, S. 74
59. *Sanatçının Toplum İçindeki Rolü*, Ömer ATILLA, *Hisar-I*, Aralık 1956 S. 74
60. *Sanatçının Monotonluğu*, Ergün SAV, *Hisar-I*, Aralık 1956 S. 74
61. *Sanatın Günlük Yaşamımızdaki Yeri*, Ömer ATILLA, *Hisar-I*, Aralık-1956 S. 74
62. *Sanata Karşı İlgi*, Gültekin SAMANOĞLU, *Hisar-II*, Ocak-1964 S. 2
63. *Sanatta Yeni ve Güzel*, İlhan GEÇER, *Hisar-II*, Şubat-1964 S. 2
64. *Bize Düşen Görev*, Mehmet ÇINARLI, *Hisar-II*, Şubat-1964 S. 2
65. *Sanatçının Dili*, Mustafa Necati KARAER, *Hisar-II*, Mart-1964 S. 3
66. *Sanatın Gerçeği Nedir?* Erol GÜNGÖR, *Hisar-II*, Nisan-1964 S. 4
67. *Dünyada Olmak*, Mehmet ÇINARLI, *Hisar-II*, Nisan-1964 S. 4
68. *Bunaltı Edebiyatı ve Türkiye*, Erol GÜNGÖR, *Hisar-II*, Haziran-1964 S. 6

69. *Sanat ve Siyaset*, Mehmet KAPLAN, Hisar-II, Haziran-1964 S. 6
70. *Sanatta Moda* Turgut ÖZAKMAN, Hisar-II, Temmuz-1964 S. 7
71. *Fikir ve Sanat Hayatımızı Baltalayanlar*, Gültekin SAMANOĞLU, Hisar-II, Ağustos-1964 S. 8
72. *İdeal Savaşı*, Mehmet ÇINARLI, Hisar-II, Kasım-1964 S. 11
73. *Turizm ve Sanat*, Malik AKSEL, Hisar-II, Kasım-1964 S. 11
74. *Sanatta Yaratıcılık*, Recep DOKSAT, Hisar-II, Kasım-1964 S. 11
75. *Sanatta Yaratıcılık-S. II*, Recep DOKSAT S. Hisar -II, Kasım-1964 S. 12
76. *Edebiyatımızda Durgunluk*, Mehmet ÇINARLI S. Hisar -II, Şubat-1964 S. 14
77. *Sanatta Çalışma*, Mehmet KAPLAN, Hisar-II, Mart-1965 S. 15
78. *Sanat ve Alkol*, Tevfik İMSEL, Hisar-II, Nisan-1965 S. 16
79. *Rejim ve Sanat*, Mehmet KAPLAN, Hisar-II, Haziran-1965 S. 18
80. *Sanatçının ikinci işi*, Gültekin SAMANOGLU, Hisar-II, Haziran-1965 S. 18
81. *Kelimelerin Dünyası*, Selahattin BATU, Hisar-II, Temmuz-1965 S. 19
82. *Anadolu'yu Anlamak*, Ruhi ÇINAR, Hisar-II, Eylül-1965 S. 21
83. *Edebiyat ve Politika*, Gültekin SAMANOGLU, Hisar-II, Ekim-1965 S. 22
84. *Çocuk Edebiyatımızın Başlangıcı*, Enver Naci GÖKŞEN, Hisar-II, Aralık-1965, S. 24
85. *Anadolu Edebiyatı*, Mehmet ÇINARLI, Hisar-II, Aralık-1965 S. 24
86. *Toplumcu Edebiyatın Topluma Faydası*, Mehmet ÇINARLI, Hisar-II, Ocak-1965 S. 25
87. *Teknik Medeniyet ve Edebiyat*, Mehmet KAPLAN, Hisar-II, Şubat-1966 S. 22
88. *Mücerret Düşünebilme Gücü*, Mehmet KAPLAN, Hisar-II, MAYIS-1966 S. 29
89. *Sanata Hizmet mi*, Gültekin SAMANOĞLU, Hisar-II, Temmuz-1966 S. 31
90. *Bir Edebiyat Anketinin Düşündürdükleri*, Mehmet ÇINARLI, Hisar-II, Mayıs-1967 S. 41
91. *Sanat ve İdeoloji*, M. Necmettin HACIEMİNOĞLU, Hisar-II, Temmuz 1967 S. 43
92. *Edebiyatın Dili*, Mehmet KAPLAN S. Hisar -H) Şubat 1968 S. 50
93. *Çağdaş Edebiyattaki Yerimiz*, Mehmet ÖNDER, Hisar-II, Mart-1958 S. 51
94. *İdeoloji Savaşı*, Mehmet KAPLAN, Hisar-II, Mayıs-1958 S. 53
95. *Estetik Değer-I*, Hilmi Ziya ÜLKEN, Hisar-II, Ağustos-1968 S. 56
96. *Estetik Değer-II*, Hilmi Ziya ÜLKEN, Hisar-II, Ağustos-1968 S. 60
97. *Sevgi ve Güzellik*, Naci EKŞİOĞLU, Hisar-II, Haziran-1970 S. 78
98. *Edebiyat ve Edebiyatçı*, Sümer ŞENOL, Hisar-II, Ocak-1970 S. 73
99. *Milli Kültür, Yabancı Dil ve Tercüme Dair*, Mehmet KAPLAN, Hisar-II, Ocak-1970 S. 73
100. *Yapıcı Edebiyat*, Mehmet ÇINARLI, Hisar-II, Şubat-1970 S. 74

101. *Kelimeleri Sorguya Çekmek*, Tank BUĞRA, *Hisar-II*, Mart-1970 S. 75
102. *Kadın ve Sanat*, Sebahat EMİR, *Hisar-II*, Nisan-1970 S. 76
103. *Süleyman Nazif ve Türk Nesri*, Mehmet KAPLAN, *Hisar-II*, Eylül-1970 S. 81
104. *Gerçek Üstüne Düşünceler*, M.N. SEPETÇİOĞLU, *Hisar-II*, Ekim-1970 S. 82)
105. *Gerçeğin Güzele ve Yatıştırıcılığa Doğru Değiştirilmesi*, M. N. SEPETÇİOĞLU Aralık-1970S. 84
106. *Edebiyat ve Sosyoloji-I*, Cemil MERİÇ, *Hisar-II*, Kasım-1970 S. 83
107. *Edebiyat ve Sosyoloji-II*, Cemil MERİÇ, *Hisar-II*, Kasım-1970 S. 84
108. *Edebiyat ve Sosyoloji-III*, Cemil MERİÇ, *Hisar-II*, Kasım-1970 S. 85
109. *Edebiyat ve Sosyoloji-IV*, Cemil MERİÇ, *Hisar-II*, Kasım-1970 S. 86
110. *Edebiyat ve Sosyoloji-V*, Cemil MERİÇ, *Hisar-II*, Kasım-1970 S. 87
111. *Edebiyat Tarihi ve Sosyoloji*, G. Lansson(Çev. Cemil MERİÇ), *Hisar-II*, Şubat-1971S. 86
112. *Divan Edebiyatı*, Mehmet KAPLAN, *Hisar-II*, Şubat-1971 S. 86
113. *Sanat Ne İçindir?* Sabahattin ENGİN, *Hisar-II*, Şubat-1971 S. 86
114. *Edebiyat ve Sosyoloji-VI*, Cemil MERİÇ, *Hisar-II*, Mayıs-1971 S.89
115. *Sanat Eseri Karşısında*, Necdet BİNGÖL, *Hisar-II*, Haziran-1971, S. 90
116. *Edebiyat ve Gelecekteki Toplum*, Busset (Çev. Necdet BİNGÖL), *Hisar-II*, Ekim-1971, S. 94
117. *Edebiyat-Gelecekteki Toplum-II*, Busset (Çev. Necdet BİNGÖL), *Hisar-II*, Ekim-1971, S. 94
118. *Edebiyat ve Gelenekler*, Yurdakul EREN, *Hisar-II*, Ağustos-1972 S. 103
119. *Yazmak ve Yaşamak*, Yılmaz AYBAR, *Hisar-II*, Eylül-1972 S. 104
120. *Kanada Edebiyatı*, Ayla ORAL, *Hisar-II*, Ekim-1972,S. 105
121. *Ferdi ve Milli Üslûp*, Mehmet KAPLAN, *Hisar-II*, Mayıs-1973 S. 117
122. *Yazar ve Gerçek*, G. Einch (Çev. Burhanettin MUZ), *Hisar-II*, Ekim-1973 S. 122
123. *Elli Yılda Uzak Batıda Türk Edebiyatı*, Talat S. HALMAN, *Hisar-II*, Aralık 1973 S. 124
124. *Sanatçının Özgürlüğü*, Mazhar AYKUT, *Hisar-II*, Şubat-1974 S. 126
125. *Gelenek ve Yenilik Üzerine*, Mehmet ÇINARLI, *Hisar-II*, Şubat-1974 S. 126
126. *Edebiyatımızda Memlekete Yöneliş*, Necmettin TÜRÜNEY S. *Hisar-II*, Mayıs-1974, S. 129
127. *Anadolu'nun Keşfi*, Mehmet KAPLAN S. *Hisar-II*, Mayıs-1974, S. 129
128. *Hayal Üzerine*, H. Piontek, (Çev. Burhanettin MUZ), *Hisar-II*, Haziran-1974, S. 130
129. *Sanatçının Asıl Ustalığı*, Mehmet ÇINARLI S. *Hisar-II*, Temmuz-1974 S. 131

130. Edebiyat Niçin Çabuk Yaşlanır, H. Piontek (Çev. Burhanettin MUZ), Hisar-II, Eylül-1974, S. 133
131. Sanatın Evrenselliği, A. Duran AYYILDIZ S. Hisar-II, Ocak 1975 S. 133
132. Edebiyat Kirlenmesi, Yılmaz AYBAR, Hisar-II, Şubat 1975 S. 134
133. Edebiyatımızın Sağı ve Solu, Mehmet ÇINARLI, Hisar-II, Şubat 1975 S. 134
134. Ziya Gökalp'a Göre Edebiyat, Müjgân CUNBUR, Hisar-II, Kasım 1974 S. 135
135. Edebiyatımızda Çoban Sembolü, Aydın OY S. Hisar - II) Ocak 1975 S. 137
136. Dil ve Edebiyat, Mehmet KAPLAN, Hisar-II, Nisan 1975 S. 140
137. Niçin okuruz? Mehmet BİNGÖL, Hisar-II, Temmuz 1975 S. 143
138. Edebiyat ve Sosyal Sınıf, Necdet BİNGÖL, Hisar-II, Ağustos 1974 S. 144
139. Hayal Kurmaktan Korkmaz Fakat Hülyalarına Esir Olmazsan, M. KAPLAN S. Hisar-II, Ocak 1976 S. 147
140. Saygı Görmek İçin, Mehmet ÇINARLI S. Hisar - II) Ağustos 1975 S. 144
141. Bir Türk Edebiyatı Tarihi Yazabilmek İçin, Mehmet KAPLAN, Hisar-II, Kasım 1975 S. 147
142. Edebiyat ve Eğitim, Beşir GÖĞÜŞ, Hisar-II, Mart-1976 S. 147
143. Seçim w Sorumluluk, Mehmet KAPLAN S. Hisar-II, Mart 1976 S. 147
144. Sanat ve Tenkit, Necdet BİNGÖL, Hisar-II, Mart-1976 S. 147
145. Divan Edebiyatı Müzesi, İnci ENGİNÜN, Hisar-II, Mart-1976 S. 147
146. Sanatçı mı Önemli, Eseri mi? Adile AYDA, Hisar-II, Ağustos-1976 S. 152
147. Edebiyat Tarihi ve Sosyoloji -II, G. Lanson (Çev. Cemil MERİÇ), Hisar-II, Eylül 1976 S. 153
148. Bizde Edebiyat ve Kültür Dersleri, Necmettin TÜRİNAY S. Hisar-II, Eylül 1976, S. 153
149. Sanat ve Psikanaliz, Adile AYDA, Hisar-II, Aralık 1976 S. 156
150. Edebiyatın Ters Yüzü, Adile AYDA, Hisar-II, Aralık 1976 S. 156
151. Niçin Yazarız, Necdet BİNGÖL, Hisar-II, Mart 1977 S. 159
152. İnkâr Hastalığı, Mehmet ÇINARLI S. Hisar -II, Mart-1977, S. 159
153. Sol Kanat Edebiyatçıları, Yılmaz AYBAR S. Hisar-II, Mayıs-1977, S. 161
154. Üslup Sahibi Olmak Meselesi -I, Ülker GÜRBÜZ, Hisar-II, Ağustos-1977 S. 164
155. Üslup Sahibi Olmak Meselesi -II, Ülker GÜRBÜZ, Hisar-II, Ağustos-1977 S. 165
156. Bugüne Dek Edebiyatçıların Psikolojisi, Yusuf Z. BEYZADEOĞLU, Hisar-II, Mayıs-1977 S. 161
157. Sanat Zevk İçindir, Necdet BİNGÖL, Hisar-II, Kasım-1977 S. 167
158. Gerçekten Kaçmak, Necdet BİNGÖL, Hisar-II, Şubat-1978 S. 245
159. Eda Meselesi, Mehmet ÇAVUŞOĞLU, Hisar-II, Şubat-1978 S. 245

160. *Fransa'da Çağdaş Edebi Eleştiri*, P. Richard (Çev. İlhan SEZEN), *Hisar-II*, Mart-1978 S.246

161. *Dünya Edebiyatı -I Cemil MERİÇ*, *Hisar-II*, Eylül 1978 S.252

162. *Dünya Edebiyatı -II Cemil MERİÇ*, *Hisar-II*, Ekim-1978 S.253

163. *Sanatçının Hayatı ve Eseri-I*, *Hisar-II*, Eylül-1978 S. 252

164. *Sanatçının Hayatı ve Eseri-II*, *Hisar-II*, Ekim-1978 S. 253

165. *Sanatçının Hayatı ve Eseri-III*, *Hisar-II*, Kasım-1978 S.254

166. *Sanatçının Hayatı ve Eseri-IV*, *Hisar-II*, Aralık-1978 S.255

167. *Sanatçının Hayatı ve Eseri-V*, *Hisar-II*, Ocak-1978, S. 256

168. *Sanatçının Hayatı ve Eseri-VI*, *Hisar-II*, Şubat-1978, S.257

169. *Sanatçının Hayatı ve Eseri-VH*, *Hisar-II*, Mart-1978, S.258

170. *Din ve Edebiyat*, T. S. ELLİOT S. Çev. Sevim KANTARCIOĞLU), *Hisar-II*, Ocak-1979, S. 256

171. *Sürrealizm Neydi Edebiyatımız Üzerindeki Tesiri Ne Oldu?* G. RAÏLHAD (Çev. İlhan Sezen), *Hisar-II*, Şubat-1979, S.256

172. *Medeniyet Krizi ve Edebiyat*, Önder GÖÇGÜN, *Hisar-II*, Şubat 1979, S.257

173. *Sanatkarın Yeri*, Önder GÖÇKÜN, *Hisar-II*, Nisan 1979, S.258

174. *Edebiyat ve Propaganda*, Yılmaz AYBAR, *Hisar-II*, Haziran 1979, S.260

175. *Rüya ve Gerçek*, Mehmet KAPLAN, *Hisar-II*, Kasım-1979, S.264

176. "Güzel" *Dediğimiz*, Necdet BİNGÖL, *Hisar-II*, Kasım-1979, S.264

177. *Edebiyat ve Mide*, Yılmaz AYBAR, *Hisar-II*, Aralık-1979, S.265

178. *Edebiyatta Hatıra*, Adile AYDA, *Hisar-II*, Aralık-1979, S.265

179. *Anane ve Ferdi Kabiliyet*, T.S.ELLİOT (Çev S. KANTARCIOĞLU), *Hisar-II*, Ocak-1980, S.266

180. *Kültürün Üç Manası*, T.S. ELLİOTS. (Çev Sevim KANTARCIOĞLU), *Hisar-II*, Mart-Nisan-1980, S.268-269

181. "Edep"ten" "Edebiyat"a, Cemil MERİÇ, *Hisar-II*, Nisan-1980, S.269

182. *Komünist Dünyasında Sanat*, Nejat MUALLİMOĞLU, *Hisar-II*, Haziran-1980, S.271

183. *Varoluşçuluk ve Sartre*, Sabahattin ENGİN, *Hisar-II*, Temmuz-1980, S.272

184. *Kültür Buhranı ve Edebiyat Şenliği*, H. Rıdvan ÇONGUR, *Hisar-II*, Temmuz-1980, S.272

185. *Edebiyatta Ölüm*, Adile AYDA, *Hisar-II*, Ekim-1980, S.275"

Yukarıda listesini verdiğimiz ve çalışmamızda mukayese ettiğimiz *Hisar* dergisinin yıllara göre bu yazıların dağılımı ise şöyledir: 1950-5, 1951-3, 1952-16, 1953-12, 1954-12, 1955-3, 1956-10, 1964-14, 1965-10, 1966-5, 1967-2, 1968-5, 1969-0, 1970-11, 1971-10, 1972-3, 1973-3, 1974-8, 1975-7, 1976-10, 1977-7, 1978-10, 1979-12, 1980-7= toplam: 24 yılda 185 yazı...

B. Yarım Asra Yaklaşan Bir Edebiyat Okulu: Türk Edebiyatı

Türk Edebiyatı Vakfı tarafından Ocak 1972'de çıkarılan derginin ilk sayısında; Ahmet Kabaklı, Gültekin Sâmânioğlu, M. Necati Sepetçioğlu, Ahmet Rasim, Mustafa Miyasoğlu, Zeynep Kerman, Ergun Göze, M. Necati Karaer'in eserleri yer aldı. Ahmet Kabaklı, derginin çıkış amacını, "Çıkarken" adlı makalesinde şöyle özetlemektedir:

"Türk Edebiyatı dergisi fikir ve sanat hayatımızdaki kargaşanın içinde telaşsız ve tarafsız olarak sağduyu ve soylu düşünceyi işaret eden bir gösterge olmak arzusu ile çıkıyor. Bugüne kadar sanat ve fikir hareketine öncülük eden Türk Edebiyatı Vakfı, sayısı oldukça fazla olan değerli mensuplarıyla, Türk milletinin geçmişi ve bugünü yanında, çağdaş ve klâsik sanatlar arasındaki yakınlaşmayı da sağlamayı düşünüyordu. Türk Edebiyatının mazisi ve bugünüyle bütünlük kurmayı amaçlıyordu. 'Yeni'yi yapabilmek ve yapabileceklere ışık tutmak için geçmişe sık sık döneceğiz. Çünkü içinde yaşadığımız kültür ve sanat buhranının, mazideki unsur ve eserleri yeniden değerlendirmek gücünü gösterememiş olmamızdan doğduğunu biliyoruz. Dilde, yaşayan Türkçeyi esas tutacağız. Türk Edebiyatı; ideolojiye, kalıpcılığa ve dar görüşe karşı olanların buluşma yeridir. Titizlendiğimiz nokta, 'halis sanat ve doğru düşünce meşalesi' olmaktır." (Kabaklı, 1972)

Dergi, 38. sayısında (1975) yayınına ara verdikten sonra, 1977'de 39. sayıdan başlayarak yeniden çıkmaya başladı. 70'li yılların çalkantılı dönemlerinde tarafsız, sağduyulu tavrıyla Türk kültürünün korunması için mücadeleler veren Türk Edebiyatının, yetişen gençliğin fikrî oluşumunda bir ocak vazifesi gördüğü söylenebilir. Derginin Türk kültür hayatındaki en büyük çabası, dil davasındaki tavizsiz tutumu ve Türkiye dışındaki Türk Edebiyatı'ndan okuyucularını haberdar etmesidir.

Bir edebiyat-kültür-sanat dergisi olan Türk Edebiyatı'nda; şiirden mimariye, hikâyeden çeviriye, denemeden gezi yazısına yüzlerce yazı yayınlanmıştır: Ocak-1972 ile Eylül 1994 arasında çıkan 250 sayıda 280 mülâkat (Necip Fazıl, Tank Buğra, Mustafa Necati, Sait Faik, Cemil Meriç... gibi pek çok kimseyle yapılmış), 2988 edebî yazı; sosyal, edebî, estetik, felsefe, hatıra, biyografi, gezi yazısı ve inceleme (Ahmet Kabaklı -226, Mehmet Kaplan-72, Ayhan Songar-67, İlhan Bardakçı-67, Mehmet Önder-44, Cemil Meriç-38, Necmettin Hacıeminoğlu-27 Erol Güngör-21 yazı...) 3539 şiir (N.Y.Gencosmanoğlu-99, Bahattin Karakoç-82, Arif Nihat Asya-73, Bekir Sıtkı-59...) 48 beste, 116 çeviri (Alain, Soljenitsin, Whitmann gibi yazarlardan) 357 hikâye (Sevim Çokum-38, Sebahat Emir-15, Tahir Kutsi-13...) yayınlanmıştır. (Ergin, 1997)

Bir okul olarak etkisini günümüzde de sürdüren bu dergide kaleme alınan 115 yazının künyesini, meraklılarınca tekrar araştırma konusu yapılabilir umuduyla, ilgilenenlerin dikkatlerine sunuyoruz:

- "1.Sanat İçinde Sanat, Ahmet KABAKLI, Türk Edebiyatı, Şubat-1972, S.2
2. Sanatçının Hürriyeti, Ahmet KABAKLI, Türk Edebiyatı, Mart-1972, S.3
3. Reform, Kadastro ve Edebiyat, Mehmet KAPLAN, Türk Edebiyatı, Nisan-1972, S. 4
4. Kültür ve Milli Kültür, Mehmet KAPLAN, Türk Edebiyatı, Ağustos-1972, S.8
5. Dil ve Edebiyat Nasıl Öğretilmelidir? Mehmet KAPLAN, Türk Edebiyatı, Ekim-1972, S.10
6. Halk Edebiyatından Faydalanma, Mehmet KAPLAN, Türk Edebiyatı, Ocak-1973, S.13

7. Boşluk Yaratanların Marifeti, H. Ahmet SCHMİDE, Türk Edebiyatı, Ocak-1973, S.13
8. Sanatkâr ve Din, Ahmet KABAKLI, Türk Edebiyatı, Ocak-1973, S.13
9. Sanatsız Kalan Zaferler, Ahmet KABAKLI, Türk Edebiyatı, Ağustos-1973, S.20
10. Sanat ve İnsan, Önder GÖÇKÜN, Türk Edebiyatı, Ağustos-1973, S.20
11. Cumhuriyetin 50. Yılı ve Sanatımız, Malik AKSEL, Türk Edebiyatı, Ekim-1973, S.22
12. Atatürk ve Edebiyat, Müjgân CUNBUR, Türk Edebiyatı, Ekim-1973, S.22
13. Kinsiz Sanat, Ahmet KABAKLI, Türk Edebiyatı, Kasım-1973, S.23
14. Duyguların Terbiyesinde Sanat ve Edebiyatın Rolü, Mehmet KAPLAN, Türk Edebiyatı, Aralık-1973, S.24
15. Valery'den Edebiyat Üzerine, Musa DOĞAN, Türk Edebiyatı, Mart-1974, S.27
16. Çağımız ve Edebiyat, Alex SOLJENİTSİN (Çev. Musa DOĞAN), Türk Edebiyatı, Nisan-1974, S.28
17. Dün, Bugün ve Yarın, Mehmet KAPLAN, Türk Edebiyatı, Mayıs 1974 S.29
18. Çağdaş Edebiyatımızda "Yok'lar -I Ahmet KABAKLI, Türk Edebiyatı, Mayıs-1974, S.29
19. Çağdaş Edebiyatımızda "Yok'lar -II Ahmet KABAKLI, Türk Edebiyatı, Temmuz-1974, S.31
20. Çağdaş Edebiyatımızda "Yok'lar-III, Ahmet KABAKLI, Türk Edebiyatı, Ağustos-1974, S.32
21. Eser ve Yaratıcısı, Cemil MERİÇ, Türk Edebiyatı, Aralık-1974, S.36
22. Dertleri işleyen Edebiyat, Vahap KABAHASANOĞLU, Türk Edebiyatı, Ocak-1977, S.39
23. Felsefe ve Edebiyat, Mehmet KAPLAN, Türk Edebiyatı, Ocak-1977, S.39
24. Ne İçin Edebiyat, M. Halistin KUKUL, Türk Edebiyatı, Şubat-1977, S.40
25. Geleceğin Edebiyatı, Ahmet KABAKLI, Türk Edebiyatı, Mart-1977, S.41
26. Saadet ve Sanat, Mehmet KAPLAN, Türk Edebiyatı, Haziran-1977, S.44
27. Sanatın Üstünlüğü ve Düşkünlüğü, Ahmet KABAKLI, Türk Edebiyatı, Temmuz-1977 S.45
28. Ünlü Metrolarda Sanat, Cem SERDENGECİ, Türk Edebiyatı, Temmuz-1977, S.45
29. Devir ve Nesir Üslubu, Mehmet KAPLAN, Türk Edebiyatı, Ağustos-1977, S.46
30. Güzelliğin Ölçüsü, Dursun GÜRLEK, Türk Edebiyatı, Eylül-1977, S.47
31. Milli Sanat ve Sanatın Bağımsızlığı, Salim KOÇAK, Türk Edebiyatı, Eylül-1977, S.47
32. Halka Dönük Sanat, Deniz BANOĞLU, Türk Edebiyatı, Eylül-1977, S.47
33. Halk Edebiyatında Tekrarlar, Mehmet KAPLAN, Türk Edebiyatı, Kasım-1977, S.49
34. Edebiyatta Yenileşme Meselesi, Dursun GÜRLEK, Türk Edebiyatı, Kasım-1977, S.49

- 35.Sanat ve Toplum Üzerine Düşünceler, Şerif AKTAŞ, Türk Edebiyatı, Aralık-1977, S.50
- 36.Gelenekler ve Ferdi Kabiliyet, (Çev. Gül CELKAN), Türk Edebiyatı, Şubat-1977, S.52
- 37.Telaffuz ve imla Birliği, Mehmet KAPLAN, Türk Edebiyatı, Ekim-1978, S.60
- 38.Sanatkâr ve cemiyet, Nail SÜMBÜL, Türk Edebiyatı, Ekim-1978, S.60
- 39.Resim ve Edebiyat, Mehmet KAPLAN, Türk Edebiyatı, Kasım-1978, S.61
- 40.Kompozisyon Dersinin Önemi, M. Halistin KUKUL, Türk Edebiyatı, Kasım-1978, S.61
- 41.Pornografi ve Edebiyat -I, Erol GÜNGÖR, Türk Edebiyatı, Ekim-1978, S.60
- 42.Pornografi ve Edebiyat -II Erol GÜNGÖR, Türk Edebiyatı, Aralık-1978, S.62
- 43.Edebiyatımızda Sevgi ve Şefkat Temi, Muzaffer DOĞAN, Türk Edebiyatı, Mart-1979, S.65
- 44.Millî Devlet ve Milli Edebiyat, Serhat KABAKLI, Türk Edebiyatı, Haziran-1979, S.68
- 45.İnsan , Kâinat ve Sanat, M. Halistin KUKUL, Türk Edebiyatı, Temmuz-1979, S.69
- 46.Edebiyat ve Medeniyet, M. Halistin KUKUL, Türk Edebiyatı, Ağustos-1979, S.70
- 47.Edebiyatın Ölümü, Erol GÜNGÖR, Türk Edebiyatı, Mart-1980, S.77
- 48.Türk Edebiyatında Yabancılaşma, Ahmet KABAKLI, Türk Edebiyatı, Haziran-1980, S.88
- 49.Sanatta Güç birliği Lüzumu, Ahmet KABAKLI, Türk Edebiyatı, Şubat-1981 S.88
- 50."İzm"li Sanat, Ahmet KABAKLI, Türk Edebiyatı, Mart-1981 S.89
- 51.Edep ve Edebiyat, Necmettin HACIEMİNOĞLU, Türk Edebiyatı, Mart-1981 S.89
- 52.Sanat Zamanı, Mustafa Ruhi ŞİRİN, Türk Edebiyatı, Eylül-1981 S.95
- 53.Dil ve Edebiyat, M. Halistin KUKUL, Türk Edebiyatı, Ekim 1981 S.96
- 54.İdeoloji ve Sanat, Mehmet KAPLAN, Türk Edebiyatı, Ekim 1981 S.96
- 55.Edebiyattan Tefekküre, Necmettin HACIEMİNOĞLU, Türk Edebiyatı, Mart-1981 S.89
- 56.Milli Sanatkâr Kimdir? Rıza AKDEMİR, Türk Edebiyatı, Aralık 1981 S.98
- 57.Sanat ve Edebiyatta Gerçekçilik, Adnan GÜLERMAN, Türk Edebiyatı, Haziran-1982 S.104
- 58.Edebiyatta İdeoloji, Necmettin HACIEMİNOĞLU, Türk Edebiyatı, Temmuz-1982, S.105
- 59."İzm"ler ve Sonrası, Rıza AKDEMİR, Türk Edebiyatı, Eylül 1982, S.107
- 60.Çocuk Edebiyatı, Ahmet KABAKLI, Türk Edebiyatı, Eylül-1982, S.107
- 61.Çocuk Edebiyatı-I Cemil MERİÇ, Türk Edebiyatı, Ocak-1983, S.111
- 62.Nasıl Bir Çocuk Edebiyatı, KOMİSYON, Türk Edebiyatı, Ocak-1983, S.111
- 63.İstatistik ve Edebiyat, Fatih SEZGİN, Türk Edebiyatı, Şubat-1983 S.112

- 64.Çocuk Edebiyatı –II, Cemil MERİÇ, *Türk Edebiyatı*, Şubat-1983 S.112
- 65.Edebiyatın Dört Alanı, A. SOLZHENİTSİN (Çev. Sadri SARPTIR), *Türk Edebiyatı*, Nisan-1983 S.114
- 66.Dilimiz Edebiyatımız, Bahtiyar VAHAPZADE (A. SCHMİDE), *Türk Edebiyatı*, Eylül-1983 S.119
- 67.Anadolu Edebiyatları, Ahmet KABAKLI, *Türk Edebiyatı*, Eylül-1983 S.119
- 68.Türk Edebiyatının Bütünlüğü, Necmettin HACIEMMİOĞLU, *Türk Edebiyatı*, Ocak 1984 S.123
- 69.Üç Kıta Edebiyatı, Ahmet KABAKLI, *Türk Edebiyatı*, Ocak-1984 S.123
- 70.Toplum Acılan ve Sanat, Ahmet TAŞGETİREN, *Türk Edebiyatı*, Mart 1984S.125
- 71.Ahlak ile Sanat ve Edebiyat Arasındaki Münasebet, Rıza KARDAŞ, *Türk Edebiyatı*, Eylül 1978 S.59
- 72.Toprağın Sesi ve Edebiyat, Namık İSMAİL, *Türk Edebiyatı*, Eylül 1984 S.131
- 73.Edebiyatımızda Verem, Nail UÇAR, *Türk Edebiyatı*, Eylül 1984 S.131
- 74.Edebiyat ve Din, Erol GÜNGÖR, *Türk Edebiyatı*, Temmuz 1985S.141
- 75.Kültür Emperyalizmi, Vahap ELBİR, *Türk Edebiyatı*, Temmuz 1986 S.153
- 76.Mizahlı Anlatım ve Ciddi Anlatım, Ahmet KABAKLI, *Türk Edebiyatı*, Ağustos 1986 S.154
- 77.Çocuklar için Zekâ Edebiyatı, Mustafa Ruhi ŞİRİN, *Türk Edebiyatı*, Ağustos 1986S.154
- 78.Edebiyat Hakkında Düşünceler, Umay GÜNAY, *Türk Edebiyatı*, Ocak 1989 S.159
- 79.Gençlik Edebiyatı, M. Halistin KUKUL, *Türk Edebiyatı*, , Mayıs 1987 S.163
- 80.Estetiğe Dönmek, Vahap KABAHASANOĞLU, *Türk Edebiyatı*, Ağustos 1988 S.178
- 81.Edebiyatın Eğitim Yönetimine Katkısı, Haydar DURUKAN, *Türk Edebiyatı*, Temmuz 1988 S.177
- 82.Japon Çocuk Edebiyatı, Fatma GÜRBÜZ, *Türk Edebiyatı*, Ağustos 1988 S.178
- 83.Tasavvuf ve Edebiyat, Muhsin İlyas SUBAŞI, *Türk Edebiyatı*, Aralık 1989 S.194
- 84.Anne Edebiyatı, Mustafa Ruhi ŞİRİN, *Türk Edebiyatı*, Ağustos 1990 S.202
- 85.Edebiyatın Biyolojik Tarifi, Adile AYDA, *Türk Edebiyatı*, Aralık-1990 S.206
- 86.Sanat ve Izdırap, Adile AYDA, *Türk Edebiyatı*, Mayıs-1991 S.211
- 87.Bayramlarımız ve Bayram Edebiyatımız-I Birol EMİL, *Türk Edebiyatı*, Ağustos-1991, S.215
- S8.Bayramlarımız ve Bayram Edebiyatımız-II Birol EMİL, *Türk Edebiyatı*, Eylül-1991, S.216
- 89.Bayramlarımız ve Bayram Edebiyatımız-III Birol EMİL, *Türk Edebiyatı*, Ekim-1991, S.217
- 90.Edebiyat Eseri ile Çevre Arasındaki Bağlar, Sadık TURAL, *Türk Edebiyatı*, Ağustos 1991 S.215

- 91.Edebiyat ve Dil Dersleri Üzerine, Kemal YAVUZ, *Türk Edebiyatı*, Aralık 1991 S.218
- 92.Edebiyatımızda Hissediş ve İfade Hususiyeti, İlhan BARDAKÇI, *Türk Edebiyatı*, Aralık 1992 S.221
- 93.Edebiyatımızda Çanakkale -I Bekir OĞUZBAŞARAN, *Türk Edebiyatı*, Mart 1992 S.221
- 94.Edebiyatımızda Çanakkale -II Bekir OĞUZBAŞARAN, *Türk Edebiyatı*, Nisan-1992S.222
- 95.Edebi Psikanaliz, İlhan BARDAKÇI, *Türk Edebiyatı*, Ekim-1992 S.228
- 96.Şamanizm'e Sarılan Rusya'da Mistik Edebiyatın Uyanışı İlhan BARDAKÇI, *Türk Edebiyatı*, Aralık 1992 S.230
- 97.Çarpık Edebiyat ve Bir Kahve Peykesi, İlhan BARDAKÇI, *Türk Edebiyatı*, Şubat-1993 S.232
- 98.Batıdaki Edebiyat Felsefe Savaşında Biz Neden Yokuz? İlhan BARDAKÇI, *Türk Edebiyatı*, Mart 1993 S.233
- 99.Postmodernizm ve Son Yeni, Ahmet KABAKLI, *Türk Edebiyatı*, Mart 1993 S.233
100. Sanatın Başlangıcı, Durali YILMAZ, *Türk Edebiyatı*, Nisan 1993 S.234
- 101.Yeni Türk Edebiyatının Meseleleri, Birol EMİL, *Türk Edebiyatı*, Nisan 1993S.234
- 102.Edebiyatımızda Hüküm Saati Var mı? İlhan BARDAKÇI, *Türk Edebiyatı*, Mayıs-1993S.235
- 103.Edebiyatımızda Bayram, Beşir AYVAZOĞLU, *Türk Edebiyatı*, Haziran 1993 S.236
- 104.Edebiyatımızda Endülüs, Beşir AYVAZOĞLU, *Türk Edebiyatı*, Ağustos 1993 S.238
- 105.Çocuk Edebiyatı, Ayşenur KURTOĞLU, *Türk Edebiyatı*, Kasım 1993 S.241
- 106.Edebiyatçı ve İntihar, Zeki GEZER, *Türk Edebiyatı*, Aralık 1993 S.242
- 107.Avrupa'da Sanat ve Bir Kıyaslama İlhan BARDAKÇI, *Türk Edebiyatı*, Şubat 1994S.244
- 108.Tasavvuf ve Edebiyatın Münasebeti, Mithat DURMUŞ, *Türk Edebiyatı*, Nisan-1994 S.246
- 109.Günümüz İtalyan Edebiyatı, J.P. AMATTE (çev. Cemal AYDIN), *Türk Edebiyatı*, Haziran 1994 S.248
- 110.Estetik Ahlakiyat-Edebiyat, İlhan BARDAKÇI, *Türk Edebiyatı*, Haziran 1994 S.248
- 111.Okullarda Edebiyat Neden Öksüz? İlhan BARDAKÇI, *Türk Edebiyatı*, Aralık-1994S.254
- 112.Yeni Bir Romantizmin Peşinde, Ahmet KABAKLI, *Türk Edebiyatı*, Ekim 1995 S.265
- 113.Edebiyatı Paranteze Almak, ZEKİ GEZER, *Türk Edebiyatı*, Kasım 1995 S.265
- 114.Edebiyat ve Sevgi, Kazım YETİŞ, *Türk Edebiyatı*, Nisan 1995 S.258
- 115.Üç Aylara Girerken Ramazan Edebiyatımız - I Orhan OKAY, *Türk Edebiyatı*, Aralık 1995 S.266"

Yukarıda listesini verdiğimiz ve çalışmamızda mukayese ettiğimiz *Türk Edebiyatı* dergisinin yıllara göre yazı dağılımı ise şöyledir: 1972-5, 1973-9, 1974-6, 1977-14, 1978-8,

1979-4, 1980-2, 1981- 8, 1982-4, 1983-7, 1984-5, 1985-1, 1986-3, 1987-2, 1988-3, 1989-1, 1990-2, 1991- 6, 1992-5, 1993-10, 1994-5, 1995-4= toplam: 22 yılda 114 yazı.

Şimdi de, her iki dergide yer alan 299 yazıyı; “Edebiyat Sanatının Mahiyeti”, “Edebiyat Sanatının Fonksiyonu”, “Edebiyat Sanatının Durumu”, “Edebiyat Sanatının Geleceğine Dair Teklifler” başlıkları altında ve genel bir bakışla mukayeseli şekilde değerlendirmeye çalışalım...

C. Edebiyat Sanatıyla İlgili Yazıların Mukayesesi Üzerine

Karşılaştırmalı edebiyat; edebiyatı insan ruhunun hususi fonksiyonu olarak daha iyi tanımlayıp anlamak ve onlardan zevk alabilmek için tarih, eleştiri ve felsefe aracılığı ile yapılan analitik tasvir, yöntemsel ve ayrımsal bir karşılaştırma, dilbilimler ve kültürler arası edebî hadiselerin bir yorumudur.

Bu açıdan bakıldığında mukayese, “millî edebiyatlar arası, Türk topluluklarının edebiyatları arası, edebiyatımızın şube ve dönemleri arası, eserlerle şahsiyetler arası” gibi alanlarda yapılabilir. Biz de, bu çalışmamızda; iki dergide yayımlanan edebiyat sanatıyla ilgili yazıları, “dil ve üslûp, tema, etik değerler” gibi ölçütler ışığında değerlendirmeye çalışacağız...

1. Edebiyat Sanatının Mahiyeti

Edebiyat sanatının mahiyetini ele alırken, karşımıza çıkacak temel mesele, “edebiyat sanatının ne olduğu”dur. Edebiyat sanatı nedir, ne değildir? Edebiyat sanatının mahiyeti nedir? Edebiyat sanatının tarihî seyri nasıl olmuştur? Beslendiği kaynaklar ve bu arada ilişki kurduğu diğer muhtelif türler nelerdir? Görünüşte basit olan ama açık bir şekilde cevabı verilemeyen bu sorulara, dergilerdeki yazılar eşliğinde, karşılık bulmaya çalışacağız...

1. 1. Edebiyat Sanatının Tanımı

Edebiyat kavramı Türkçede, Tanzimat'tan sonra kullanılmaya başlanmış ve bu tarihten sonra gittikçe yaygınlaşmıştır. Bu konuda en geniş tahlili Cemil Meriç yapmıştır. Hem *Hisar*, hem de *Türk Edebiyatı*'nda çıkan “*Edeb'ten Edebiyat'a*” adlı yazısında özetle şunlara değinmiştir:

“Fransızca ‘Litterature’ü karşılamak için uydurulmuş bir kelimedir. Lâfız bizim, muhtevâ Frengin. Edebiyat kelimesi ne Farsçada mevcut ne Arapçada... Evet, kelimenin kökü Arapça ‘edeb’. Ama ‘edeb’le ‘edebiyat’, ‘Doğu’ ile ‘Batı’dır; ‘irfan’la kültür gibi. Edeb, insanın bütün davranışlarını kucaklayan bir kelimedir. İslamiyet’ten önce “yemeğe davet”, İslâmiyet’ten sonra “fazilete davet” anlamına geldi. Böylece bedîlikten çok ahlâkîlik ön plâna çıktı. Daha sonra ‘terbiye’ ve ‘edeb’ manası kazanmaya başladı. Demek ki ‘edeb’in iki manası var: a) Terbiye b) Edebiyat” (Meriç, 1980: 269)

Hisar ve *Türk Edebiyatı*'nda kaleme alınan yazıların tamamında hem “sanat” hem de “edebiyat” terimleri; “güzel sanatların bir kolu olarak, sanat amacıyla yazılan duygu, düşünce ve hayallerin okuyucuda estetik zevk ve heyecan uyandıracak şekilde sözlerle ifade edilmesi” olarak algılanmıştır. Bu konuda *Türk Edebiyatı* edebiyatın “edeb” yönünü, *Hisar* ise “literatüre” yönünü ağırlıklı olarak işlemiştir:

“Edebiyat; sanatkâr (şair-yazar), eleştirmen ve okuyucu üçlüsünün düşünce ve duygu platformunda aynı frekansta buluştukları veya buluşamadıkları güzel sanatların yazıya ve söze dayanan alanıdır.” (Günay, 1987: 51) ifadesiyle, “Edebiyat, daha güzel, daha hoş, daha ulvînin peşinde olmaktan doğan tespit ve yorumların, dilin özel imkânlarıyla meydana getirilen

kompozisyonlarına verilen genel isimdir." görüşü (Tural, 1991: 22) veya "Sanat, çatışmaların bir uyum haline konmuş şeklidir. Bütün güzel sanatlar gibi edebiyat da kendisine has bazı nizam, kıymet ölçüsü ve kaidelere sahip olmakla beraber, içinde vücuda geldiği devir ve sosyal çevre ile yakından ilgilidir. İşte sanat, çatışmaları uyum içine koyarken, bu hususları dikkate almak zorundadır." (Kaplan, 1966: 26) tespitleri; "sanat" ve "edebiyat" terimlerinin her iki dergide de birbirine yakın bir bakışla ele alındığının en açık göstergelerindendir.

Her iki dergide yer alan yazıların önemli bir kısmı da, "Sanatkâr"a ait hususiyetlerden bahsetmektedir. Bu yazılarda, "sanatkârın özellikleri, sorunları ve sorumlulukları ile sanatkârlar arası diyaloglar" dikkatimizi çekmektedir. Hisar'da biraz daha yoğunlaşan bu yazılarda; "Sanatkâr, yalnız bir güzellik yaratıcısı değil, aynı zamanda cemiyetlere hedef gösterme (intution) kudretini haiz bir insandır. Eğer dünyayı bir Hâlık yarattıysa, muhakkak ki, o da bir sanatkârdır ve zannederim onun içindir ki Allah'a 'Sani-i Azâm' denmiştir." (Tuna, 1950: 5) ifadesi veya "Dahi sanatkâr, tıpkı 'dünya dönüyor' diyen Galile veya Hindistan'a gitmek isteyen Kristof Kolomb gibi, sürüden ayrılan insandır. Dahi sanatkârlar, insanlığı yükselten birer mürşittirler. Onları lekelemek mümkün olamaz, çünkü güneş, balçıkla sıvanmaz." (Ayda, 1976: 7) düşüncesi ya da "Fert olmaktan çıkar millî sanatkâr. Bir bayrak, bir nur volkanıdır artık. Bir rüzgâr olmuş; vatanın suyuna, toprağına, seherine, çiçeğine, tarihine, destanına, şehidine, yiğidine karışmıştır. El eledir tarihle, el eledir istikballe. Milletın diline ses, ruhuna ateş, bakışına ışık koymuştur." (Akdemir, 1981: 13) cümleleri, hep sanatkârın o müstesna yaratılış ve hususiyetlerine dikkat çekmektedir.

1. 2. Edebiyat Sanatının Tarihçesi

Fuat Köprülü'ye göre Edebiyat Tarihi, umumiyetle tarihin -daha açık ifadesiyle medeniyet tarihinin- en önemli kısmıdır: "Bir milletin uzun asırlar boyunca geçirdiği fikrî ve hissî gelişmeyi çeşitli kalem tecrübeleriyle inceleme ve onun manevî yönünü açık bir şekilde tasvire çalışmaktır. Bir milletin edebiyatı, millî ruhu ve millî hayatı göstermek için en samimi bir aynadır. 'Bir millet nasıl görüyor? Nasıl düşünüyor? Nasıl hissediyor?' Biz bunu, en doğru ve canlı bir şekilde o milletin fikir ve kalem mahsullerinde görüyoruz. Şu halde edebiyat tarihi, bir milletin manevî ve maddi gelişimini edebi eserlerin menşuru (prizması) arkasından gören ve gösteren canlı bir tarih şubesidir." (Köprülü, 1950: 11-12)

Konuyla ilgili her iki dergideki yazılarda, daha ziyade, "edebiyat sanatının doğuşu" ile "Türk ve Dünya edebiyatları", kronolojik bir sırayla incelenmeye çalışılmıştır. Cevdet Paşa'nın Belâgat-ı Osmaniye'siyle Recaizâde'nin Talim-i Edebiyat'ını (Lanson, 1971: 9) meselenin izahında kilometre taşı gösteren yazılarda; öncelikle "Dünya edebiyatıyla ilgili düşünceleri ilk şematize eden Goethe olmuştur. Goethe için dünya edebiyatı, millî edebiyatları birbirine bağlayan ve kafa ürünlerinin alış verişini çoğaltarak toplumlar arasında köprü kuran bir edebiyattır." (Yılmaz, 1993: 23) veya "Dünya Edebiyatı'nda organik bütün; değişikliklerden oluşan bütünüün ahengiyle kendisini yapan bölümlerin farklılaşmalarından doğar. Çünkü Avrupa edebiyatı, millî dehaların birbiri ardından veya aynı anda ortak bir malzemeye verdikleri değişik kalıplardan ibarettir. Paul Claudel de öyle demiyor mu: İnsanlık tarihinde zaman zaman bir düşünce belirir, belli bir konu yavaş yavaş olgunlaşmaya başlar. Yıllar, asırlar boyunca bu düşünce kendine en mükemmel ifadeyi vermeye kadir insanları veya araçları dünyanın dört bucağından birer birer toplar etrafına." (Soljenitsin, 1974: 19) gibi tespitlerle, Dünya edebiyatına dair değerlendirmelere yer verilir.

Ardından, Türk edebiyat tarihine ilişkin yazılarda da; "Türk Edebiyat tarihi, devirler dikkate alınarak, İslamiyet'ten önce, İslâmî dönemde ve Batı kültürü tesirinde olmak üzere bölümlere ayrıldığı takdirde de dallar arasındaki birlik ve paralelliğin devam ettiği görülmektedir. Bir başka açıdan ele alınıp dini-lâdinî, klâsik-halk, nazım-nesir tarzı oluşlarına

göre tasnif edildiği hâllerde de gene bütünlüğün bozulmadığı görülmektedir. Bu itibarla, değişik coğrafyalarda farklı adlarla çeşitli devletler kurduğumuz hâlde, Türk tarihi nasıl bir bütünsel ve her Türk boyu kendine has şiveyle konuşmakla beraber Türkçe tek bir dilse, Türk Edebiyatı da öyledir.” (Hacıeminoğlu, 1984: 35-36) yahut “Dil, milleti oluşturan unsurların başında gelir. Nesiller arası kültür aktarımının en önemli aracıdır. Bir milletin, millî kültürden mahrum kalması, başka milletlerin kültürlerinin esiri olmasının başlangıcıdır. Nesiller arasında sunî dil farklılıkları oluşturmak, ancak ve ancak kültür aktarımını önlemek gayesine dönük çalışmaların ürünü olabilir.” (Kabaklı, 1979: 25) şeklindeki ifadelerle, konu dikkatlere sunulmuştur.

1. 3. Edebiyat Sanatının Kaynakları

Türk Edebiyat sanatının vazgeçilmez temel taşı, elbette ki “kültürel” unsurlardır. Bu açıdan bakıldığında, ferdin kültürü de, içinde bulunduğu sınıf ve cemiyetin kültüründen (Eliot, 1980: 17) soyutlanamaz. Dolayısıyla, “ananevi (geleneksel)” kültürün burada devreye girdiğini görmekteyiz.

Aslında meselenin özünde, “gelenekçi olmak değil, gelenekten kopmamak, onu zamanın şartlarına göre geliştirmek” (Celkan, 1978: 30) ölçüsünün olması gerektiğinde hemfikir olan iki derginin yazarları; “Edebiyatın da, diğer güzel sanat dalları gibi gayesi insana, ölümsüz insana varmak olduğuna göre, ana sermayesini geleneklerin oluşturması gayet doğaldır. Gerçek büyük yazarların eserleri, bize o sanatkârın mensup olduğu milletin örf ve âdetlerini en güzel aksettiren birer aynadır.” (Eren, 1972: 15) veya “Sanatkârları millî kültüre yönlendirmeliyiz. Peki, millî kültür nedir? Millî kültür o kadar geniş bir kavram ki; kavmî tarihimize, destanlarımıza, kitabelerde, Dede Korkut, Nasrettin Hoca, Yunus, Evliya Çelebi, Şah İsmail, Yıldırım Beyazıt cönklerinde; hülâsa her yerde ve her şeyde çıkıyor karşımıza millî kültür... Millî kültür bir ummandır. Bu ummana isterseniz bir adamdan girebilirsiniz; isterseniz bir mahalleden, bir eski sazdan, bir kilimden, at sevgisinden, bir ayet çiçeğinden, dağlı gelincikten veya bir Sinan Köprüsü’nden... Çünkü mesele, girmesini ve görmesini bilmektir.” (Durmuş, 1953: 4) gibi ifadelerle, “yabancı kültürü gözlerinde büyüten, millî kültürü öğrenmek zahmetine bile katlanmayan Türk aydınının; gaflet, dalâlet ve hıyanet içinde kültürümüzü tahrip etmekte olması” (Elbir, 1986: 45) tehlikesine de dikkat çekmektedir.

“Ferdî iradelerde vücuda gelen sosyal hadiselerin bütünü olan edebiyatın, çeşitli şekillerde bir kriz olarak önce insana, insandan topluma ve nihayet edebî esere geçebileceği” (Göçgün, 1979: 9) uyarısında bulunan yazarlar; iki asırdır Batı’nın maddî üstünlüğü karşısında aydınımızın uğradığı panik sebebiyle düşülen kültür buhranından (Çongur, 1980: 26) yegâne kurtuluş çaresini, “millî menfaatleri ön plânda tutan eğitim sistemini tesis etmek, dil-tarih-din konularında ilmi çalışmalar yapmak, içte ve dışta koruyucu tedbirler almak, Türk diline kişi ve kurum müdahalelerini önlemek, millî bir kültür siyaseti benimsemek, millî kültüre uygun yayın yapmak, müzeler yoluyla kültür erozyonunu önlemek.” (Aktaş, 1977: 14) tedbirlerini acilen uygulamakta görmektedirler.

1. 4. Edebiyat Sanatının Güzel Sanat Şubeleriyle İlişkileri

Güzel sanatları, “insanda hayranlık ve estetik heyecan uyandıran ince bir duygudan, üstün bir sezgiden doğan edebiyat, müzik, resim, heykel, mimarlık, tiyatro, sinema gibi sanatlar” (Ülken, 1968: 4) şeklinde ele alan her iki derginin yazarları; “Resimdeki her sanatkâra ait olan farklı tarz, müzikte farklı ahenk; yazı sanatında da üslûp olarak karşımıza çıkar. Şu halde, üslûbun esası, kendi kendisi olmaktır; başka birisini taklit değildir.” (Kabahasanoğlu, 1988: 29) ve “Gerçek sanatçı, dilin aydınlıklarından en karanlık köşelerine, el değmedik yerlerine kadar inmek lüzumunu duymalıdır. Dili sağlam olmayan eserlerin güzellikleri de sabun köpüğünden balonlar gibi uçup gidicidir. Oysa kalıcılık, sanat eserinin en

belli başlı niteliği olmalıdır.” (Gürbüz, 1977: 33) ifadeleriyle, güzel sanatların tüm dallarında özgün olmanın zarureti vurgu yapmaktadır.

Hatta sanatçının, dil kurallarını bilmekle de işinin bitmeyeceğine (Kukul, 1981: 38) işaret eden yazarlar; “Düşünmekle yazmak; birbirini tamamlayan, estetik birer kafa ürünüdür.” (Karaer, 1964: 7) düsturundan hareketle, dilin kullanımıyla ilgili cümle yapısı ile telaffuz ve imlâ meselesine (Aybar, 1972: 13) de, “Bugün nesrimiz, güzel fakat saçı taranmamış, savruk bir genç kıza benziyor. Ona biraz çeki düzen vermek, kıvrak hareketler, ölçülü yürüyüş öğretmek lâzım.” (Ozonsoy, 1953: 3) diyerek, işinin erbabı bir kaleminden dökülmüş ve anlamla yoğrulmuş devrik cümle yapısının dile zenginlik katacağına (Burdurlu, 1954: 12) dikkat çekmektedirler.

Güzel sanat şubelerinin “musiki-edebiyat, (Atasoy, 1977: 44) tenkit-edebiyat (Bingöl, 1976), çeviri-edebiyat (Yalçın, 1973: 12)” arasındaki ilişkiyi, toplumsal hayattan örneklerle (Halman, 1973: 14) açıklayan yazarlar; gerek edebiyat sanatının gerekse diğer güzel sanatlarının izlediği gelişme ve ilerleme (Aksel, 1950: 7) sayesinde, “sanat yapıtlarının hem zamanının hem insanının hem de ulusunun ana özellikleriyle birlikte derin ve doğru olarak yansıtacak” (Doksat, 1964: 17) bir düzeye gelebildiğine dikkati çeker.

1. 5. Edebiyat Sanatıyla Diğer Muhtelif Türlerin İlişkisi

Çevreden gelen her türlü etkenin, sanat eserinin şekillenmesinde katkısı olduğu fikrinde birleşen iki derginin yazarları; “estetik müesseselerin, sosyal müesseselere sıkı sıkıya bağlı olduğu” (Banoğlu, 1977: 27) gerçeğine kapı aralamak için, “Ölümsüz olup da dininin, millî ruhunun veya mücerret imanın verilerine bağlanmamış bir sanatkâr tanıyor musunuz?” (Kardas, 1978: 15) sorusunu gündeme getirirler.

Ardından “Sanatkâr, hiçbir zaman vazgeçemeyeceğimiz bilgi ve sanat geleneğimiz üzerine Batı düşünüşünü getirmeye çalışmalı; bu işi yaparken kolaydan, anlayışsız özentiden sakınmalı; ancak böyle bir birleşmeyle başarıya ereceğine inanmalıdır.” (Külebi, 1953: 3) ifadesiyle düşüncenin gücünü, “İnsanın yapısı neyse kâinatın ve sanatın yapısı da odur. İnsan ve kâinatı yaratan, bize, yarattığı şeylerden ilham almanız için Kuran’da haber veriyor. İnsanın duygu ve hareketlerinin iyiye, doğruya ve güzele yöneltilebilmesi için, sanat olarak insan ruhuna hitap etme görevi de ‘sanatçı insan’a veriliyor. Demek ki sanatkâr, sanat ile kâinat arasında bir köprü vazifesini, bir birleştirme aracı vazifesini görür.” (Taşgetiren, 1984: 24) sözleriyle de din-edebiyat ilişkisini ortaya koyarlar.

Hatta “Günümüzün sanatkârı, düşünce deyince politikayı anlamamalıdır. Düşüncenin politikadan çok ayrı bir şey olduğunu; birincisi sanata ne kadar zararlı ise ikincisinin o kadar yararlı olduğunu bilmelidir” (Sümbül, 1978: 9) tespitiyle sanat-politika ilişkisi, “Edebiyat, sosyal vakaların sanatkârın vicdanındaki akisleri olduğuna göre; İslamiyet’in kabulüyle, Türklerin sanat mecrasının değişmesi de gayet tabiidir. Tasavvufu konu insan, amaç insan-ı kâmil; edebiyatta konu tüm insanî faaliyetler, amaç güzeli bulmaktır. Edebiyat ‘edeb’ kökünden gelir, ‘güzel ahlak’ demektir; tasavvufu iç içe geçmiş bir terkiptir. Bunun en güzel örneği mutasavvıf şairlerdir.” ifadesiyle tasavvuf-edebiyat (Bardakçı, 1992: 9) yakınlığı, “Zamanımızın fikir ve sanatla ilgilenen bilhassa genç kuşaklarında bohem yaşayışa ve alkole karşı belirli bir eğilim görülmektedir. Alkol ve onun getirdiği derbederlik sanatçıyı kurutur; alkol, kimseyi sanatçı yapmamıştır, sanatı ve sanatçıyı öldürmüştür” (İmsel, 1965: 22) sözleriyle sanatkâr-alkol tezadı, “Tefekkürü, bostan beygiri gibi aynı fasit daireye bağlamanın hiçbir netice vermediğini aksine insanlığın tekâmülüne sed çektiğini, tarih yığın yığın misaliyle ortaya koymaktadır. Edebî bir hakikati herhangi bir ‘izm’in tekeline vermek, zamanı dondurmak

ve düşünceyi mumyalaştırmaktır" (Uçar, 1984: 27) bakış açısıyla "izim-edebiyat" arasındaki uçurum ve daha nice benzer ilişki, iki derginin ortak konuları arasındadır.

2. Edebiyat Sanatının Fonksiyonuna Dair Yazılar

Aslında edebiyatın mahiyeti ve fonksiyonu, birbirini tamamlayacak şekilde ele alınmalıdır. Sanatın faydası, kendi mahiyetinden kaynaklanır; her şey kendi mahiyeti ve özelliğine uygun şekilde kullanıldığı zaman verimli ve faydalı kullanılmış olur. Bir şey, ancak esas fonksiyonunu kaybettiği zaman ikinci bir fonksiyon kazanır. Eski bir çığırın bir süre süs eşyası yahut müzelik bir eşya olarak kullanılması gibi, bir şeyin mahiyeti onun kullanılmasına bağlıdır.

Acaba tarih boyunca edebiyatın mahiyeti ve fonksiyonu hakkındaki kavramlar bir değişikliğe uğramış mıdır? Bir edebî eser başarılı bir şekilde fonksiyonunu yerine getirmişse, onda "hoşa gitme" ve "fayda" gibi iki önemli unsur yalnız bir arada değil, üstelik kaynaşmış bir durumda da bulunmaktadır. Buradan hareketle, edebiyatın "estetik" ve "sosyal" fonksiyonlarını, her iki dergide yer alan konuyla ilgili yazılar eşliğinde incelemeye çalışalım...

2. 1. Edebiyat Sanatının Estetik Fonksiyonu

Genellikle "güzelliğin bilimi" diye tarif edilmekle beraber, bu tarifi sınırlarını çoktan aşmış bir disiplin olan estetik; sanat tarihi, sosyoloji, antropoloji hatta biyoloji ile dirsek teması olan bir felsefî ve psikolojik teoriler toplamı olarak çıkıyor karşımıza. Estetiğin temelinde iki unsur vardır: "bir duygu veya düşünce" ile "ifade". Sanatkârın başarı seviyesini bu iki unsur gösterir. (Kabahasanoğlu, 1988: 27)

Bu açıdan bakıldığında estetiğin, insanı tanımakla başladığını görüyoruz. Zira en temel unsur olan üslûp bile, sanatkârın şahsiyet ve kültürünün eserdeki tezahürüdür. (Engin, 1971: 12) Zaten her iki derginin yazarları da; "Sanat eseri, menfaat ve bencil isteklerden uzak, içinde maddî arzular bulunmayan, en temiz ve en arınmış duyguları telkin eder. Bizde sonsuzluk duygusu uyandırarak, ölümsüz tabiatın sırrını anlamamızı sağlar." (Sarısmailoğlu, 1954: 25) gibi bir bakış açısıyla ya da "Edebî eser, hislerin en mükemmel ve yoğun hazinesi, deposudur. Edebiyat bir psikik kuvvetin, hayat enerjisinin ruhlardan ruhlara geçişidir. Bir akümülatör olan edebî eserin düğmesine bastığınız (kitabın sayfalarını çevirmeye başlayınca) anda, 'zevk, ümit, hasret, anlama, paylaşma...' gibi şeylerden ibaret bu cereyan, kitabın sayfalarından ruhlarınıza akmaya başlar." (Busset, 1971: 18) şeklindeki tamamen eser odaklı değerlendirmelerle, edebî eserlerdeki bu okuyanda estetik haz uyandırma yönüne dikkati çekerler.

Birçok eserinde "Niçin yazarız?" sorusuna cevap arayan her iki derginin sanatçıları; "Yazmak, kendimize bile itiraf etmekten çekindiğimiz ızdıraplarımıza panzehirdir. Yazmak, bir çeşit hasattır, fikir hasadı... Nasıl olgunlaşan bir başak sapında, bir meyve dalında artık duramazsa, kâğıt üzerine dökülmeye hazır fikirler de öyledir; ama zamanı iyi seçmek lâzım." (Aykut, 1974: 16) ifadelerindeki gibi bir arayışla veya "Sanatın, kendisinden başka gayesi yoktur. Sanat, hudutsuz bir hürriyet içinde, kendi kendisini arar ve mahiyetine yabancı unsurlardan, başka maksatlardan uzaklaştığı nispette onu bulur. Size bir şey anlatmak; sanatın, mücerret 'güzel'in dışında bir şeye sizi inandırmak isteyenlerin sanatla alâkası olamaz." (Atilla, 1956: 9) şeklindeki tamamen bedii zevk unsurunu ortaya koyucu tespitlerle, sanatın bu asıl hâkim olması gereken estetik fonksiyonunu vurgulamaya çalışırlar.

Sanatçıyı, "yeniye en güzel şekilde ifade edebilen kişi" (Gürlek, 1977: 30) şeklinde tarif eden yazarlar; "Estetik" in asıl unsuru "ifade (söz)" hususunda da, "Edebiyatın gücü de

zaafî da kullandığı malzemeden gelir. Edebiyat sanatının malzemesi sözdür, kelimedir. Kullandığımız kelimeleri sorgulamamız gerekir; aksi halde, kelimelerin kölesi olur, sanatın zevkine asla eremeyiz." (Batu, 1965: 8) şeklindeki eleştirel bir yaklaşıma hatta "Resim ve müzikte bir eserin kime ait olduğunu söyleten kendi hususiyetidir. Resimdeki her sanatkâra ait olan farklı tarz, müzikte farklı usul, yazı sanatında da üslup olarak karşımıza çıkar. Dilin bedîî bir şekilde işleniş ve kullanılış tarzına 'üslup' denir." (Gülbüz, 1977: 33) ifadelerindeki gibi konuyu toparlayıcı değerlendirmelere başvurarak, sanat eserinin bu asıl gücüne vurgu yapmaktadırlar.

2. 2. Edebiyat Sanatının Sosyal Fonksiyonu

"Edebiyat yapıtı, toplumsal koşulların da ürünüdür. Yapıt, hem sanatçının hem de toplumun malıdır." (Çınarlı, 1966: 6) görüşünden hareketle, edebiyat sanatının sosyal fonksiyonuna da değinen yazarlar; "Büyük sanatçı; yarınlara kalacak yapıtların sahibi, zamanı aşabilen sanatçı, 'Sanat için sanat, toplum için sanat' tartışmasını anlamsız kılan kişidir. O; topluma eğilir ve başkalarının tatsız tuzsuz röportaj çıkaracakları yerden bir şaheser ortaya çıkarır." (Doksat, 1964: 17) gibi bütünleştirici bir yaklaşımla meseleyi ele almaktadırlar.

"Sanat ve fayda" gibi mahiyet bakımından birbirine zıt iki kutbu birleştirmenin zorluğunun farkında (Okurer, 1954: 3) olan her iki derginin yazarları; iki unsur arasında "Güzel, estetik ve manevî bir değerdir, faydalı da teknik ve maddî... Sanat, ruhun madde içinde görünüşü diye düşünülürse, maddeyi ruhun yerine nasıl koyar ve unsurları nasıl ters çevirebilirsiniz? Ne sanat başıboş bir faaliyettir; ne de sanatçı avare bir insan... Gelin, hep birlikte, şu noktalar üzerinde birleşelim: Sanat ille de faydalı olmalıdır, hayır. Ancak faydalı olan güzeldir, yine hayır. Güzel olan faydalı olabilir; mümkündür ve evet." (Dizdaroğlu, 1952: 4) gibi bütünleştirici bir yaklaşım sergilemeye çalışmışlardır. Ancak, "Bir sanatın gerçekleşmesi kişinin duyu ve duyguların bir düşünce düzeni içine sokmasıyla olur. O halde sanatta gerekli olan üç unsur vardır: 1. Kişi duyarlılığı 2. Düşünce düzeni ve bunları sağlayabilmek için 3. Çalışma düzeni... Bu terkibe bakıldığında, sanatın iki gayesi çıkıyor karşımıza: 1. İnsanı ama gerçekten insanı anlatması, 2. Sanat eseri ama gerçekten sanat eseri olması." (Güran, 1956: 6) ifadesiyle de, iki kavram arasındaki hassas dengeye vurgu yapmışlardır.

Sosyal fonksiyon açısından bakıldığında, çağdaş edebiyatımızın en önemli boşluğunun "kıymet hükümleri (değer yargıları) noksanlığı" olduğu belirtilirken; buradan doğacak kültür emperyalizmi (Elbir, 1986: 45) tehlikesine karşı, "geleneklerimiz arasında en köklü, en sürekli, en sevinçlisi olan dinî ve millî bayramlarımız"ın (Ayvazoğlu, 1993: 22) sanat eserleriyle taçlandırılması gerektiği ve edebiyatımızdaki kasidelerle (ıydiye) perçinleşen bayram eğlencelerinin, insanla dünya ve sosyal çevre arasındaki münasebetlere iyi bir örnek teşkil ettiği (Emil, 1991: 16) üzerinde de durulur.

3. Edebiyat Sanatının Mevcut Durumuna Dair Yazılar

Edebiyat Sanatı, gerek teorik ve gerekse uygulama açısından bakıldığında, zaman içinde, belli seviyelere ve hedeflere ulaşmıştır. Bunun daha iyi tespit edilebilmesi için, yine her iki dergideki yazılardan hareketle, -eser, yazar ve topluluk, kronolojik seyir ve dil açılarından- edebiyat sanatının mevcut durumunu gözden geçirmeye çalışalım...

3. 1. Eserler Açısından Edebiyat Sanatının Mevcut Durumu

Öncelikle, edebiyat dünyasında sıkça dile getirilen "Sanatçı mı önemli, eseri mi?" sorusuna karşı "Şu halde, muhakkak olan bir şey varsa, o da, ancak eseri olan bir sanatçı veya

edebiyatçının sanat ve edebiyat tarihinin konusu olabildiğidir. Önemli olan, sanatçı değil, onun eseridir. Sanatçı, kendi hayatı ne kadar olumsuzluklarla dolu olursa olsun, eserlerinde hep olumlu bir atmosfer soluklamalıdır." (Ayda, 1976: 7) şeklinde cevap verilirken; *"Salt özel açıdan bakıldığında sanat, ölüm ile ölümsüzlüğün savaşıdır. Bu savaşın ortasında, bir yerlerden zaman kavramına kafa tutup yıpranmayan, eskimeyen veya ölmeyen; kendisinden öncesine olduğu kadar, kendisinden sonrasına da ışık tutan pırıl pırıl hayat kümeleri, damlaları yani sanat eserleri ortaya çıkar. Bunlar ölümsüzdür ve kusursuzu belgeler. Mikelanj, Sinan, Fuzulî... Bunlar özenmemiş, özendirmiştir. Dışarıya karşı ağızları açık bıraktırmıştır. Çarpıcı, düşündürücü, duyurucu ve doyurucu olmuştur. Bu, ölümlünün karanlığı üstünde yanan ölümsüzlük ışığıdır.*" (Ayyıldız, 1975: 23) ifadeleriyle de, özgün sanat eserlerinin bu yargıyı desteklediğine dikkat çekilir.

Aydın kesimin eserleri arasında, Marksizm'in de tetiklediği derin bir kıymet buhranı (Sâmânoğlu, 1964: 5) olduğuna dikkat çeken her iki dergi yazarları; Türk filmi olan *Şimal Yıldızı*'ndaki menfi (Özakman, 1955: 3) propagandayı ya da devlet tiyatromuzun bir Türk oyunu yerine Shaekspeare'nin piyesini (Önder, 1968: 5) Paris'te takdim edişini *"Oysa biz, tarihimizdeki biricik şanlı halkayı bile sanat eserleriyle taçlandıramamışız. Anadolu'nun fethi, Osman Gazi'nin şanlı dirilişi, Yunus'un Türbesi... gibi Türk halkı için unutulmaz olan zaman dilimleri abidevî eserlerle taçlandırıldığında değerlerimize can-ı gönülden sarılacağız; böylece, bizim de yeni sanatımız ve edebiyatımız olacak."* (Kabaklı, 1973: 3) şeklindeki değerlendirmeler doğrultusunda eleştirmiştir.

Edebiyat eserleri incelendiğinde, *"çocuk edebiyatı"* üzerine yazılan eserlerin çokluğunun (Şirin, 1986: 23) dikkat çektiğine de değinen yazarlar; Halk ve Divan edebiyatı ürünlerinin bolluğunun aksine, Türkiye'den Batıya araştırma için gidenlerin ve çeviri eserlerin sayısının yetersizliği sebebiyle, Doğu'dan çıkıp Batı medeniyet dairesine girmemizin bir hayal olduğunu belirtirler. Ancak, *"sanat ve kültür anarşisine sürüklenme"* tehlikesine karşı yapılması gerekeni de, *"Gelenğimiz onu gerektiriyor ki, Türkiye yine ancak olumlu ve güçlü bir millî sanatın halkımızı saran hamleleriyle kurtulacaktır. Millette, dinine, tarihine, vatanın güzelliklerine, geçmişin ve geleceğin Türkiye'sine bağlı olan edebiyat ve sanat adamları işbirliği ve güç birliği yapmak zorundadırlar."* ifadesiyle ortaya koymuşlardır.

3. 2. Yazar ve Topluluklara Göre Edebiyat Sanatının Mevcut Durumu

Yazarlar ve topluluklar açısından edebiyatımız değerlendirilirken, *"Günümüz sanat zevkinin önü perişanlıklar, üzüntü kaynağı bocalamalar, ara sıra da ümit veren huzur kırıntılarıyla çevrilmiş durumda... Sanatkârlarımız karanlıkta hangi yöne döneceğini kestiremeyen ayçiçeğini andırıyor. Ona ışık aramak lâzım."* (Sâmânoğlu, 19543: 12) sözleriyle edebiyatımızdaki kaymayı ortaya koyan her iki dergi müellifleri; *"sosyal"* kelimesini, marksist sanatçının *"fakirlik edebiyatı"*, toplumcu sanatçının ise *"insanların iç ve dış dünyası"* için kullanmasını, (Güngör, 1964: 8) bir anlam zenginliğinden ziyade, sanatı güdükleştiren bahtsız bir ikilem olarak ifade ederler. Hâlbuki *"Sanat, hudutsuz bir hürriyet içinde kendi kendisini arar ve mahiyetine yabancı unsurlardan, başka maksatlardan uzaklaştığı nispette onu bulur. Bu yönüyle, sanatın kendisinden başka gayesi yoktur."* (Koçak, 1977: 9) ifadesiyle ya da *"İnsan duygu ve düşüncesinin en canlı şahlanışı olan sanat eseri, bizi sanatkârına götürür. Sanatkâr, toplumun değer ölçüsüdür; varlığı da, yokluğu da bir anlam ifade eder. Mükemmelin ufkunda konuşmak, sanatkârın ve eserinin gayesidir; ölçü de bu olmalıdır. Aksi halde ne sanattan, ne de sanatkârdan söz edilebilir."* (Akdemir, 1981: 13) tespitleriyle belirtildiği gibi sanatkâr, kargaşa ortamından kurtulduğu nispette yücelir ve sanata da (Ozonsoy, 1952: 3) fayda sağlar.

Ne var ki sınırsız serbestliğin (Arık, 1950: 4) de monotonluğun (Sav, 1956: 3) da sanatçı için olumsuz bir durum olduğu belirtilirken; *"Bir sanat eseri, şu veya bu fikri savunduğu için değil, sadece sanat eseri olduğu için değer taşır. İnsan ne kadar şöhret hastalığına tutulursa, üstelik hem şöhret, hem de para derse, hele buna en yüce bir davranış, sanatçılığı basamak olarak kullanırsa, işte o zaman sanatı inkâr etmiş olur."* ikazıyla, sanatçı için yegâne ölçünün *"sanat"* olması gerektiği (Beyzadeoğlu, 1977: 13) vurgulanır.

Fikir ve sanat eserlerinin yayılabilmesi için, sadece yazarlara değil, toplumun her kesimine belli ölçüde görevler düştüğü (Çınarlı, 1952: 30) belirtilirken; *"Birtakım ideolojileri yapmaya yeltenmek, siyaset yapmak; işte sanatın ömrünü kısaltan iki düşman. Sanat, bir vasıta olamaz. Sanatkâr ne bir yol gösterici, ne bir çıkırtkandır. O, toplumun aksaklıklarını gidermekle vazifeli de değildir. Evet, sanatkârın da topluma karşı vazife ve sorumlulukları vardır. O, güzeli yaratmakla, estetik duygu ve heyecanları uyandırmakla topluma başka bir yönden faydalı olmaktadır."* (Geçer, 1952: 15) sözüyle de, sanatçının olması gereken konumu hatırlatılır.

3. 3. Kronolojik Açıdan Edebiyat Sanatının Mevcut Durumu

Her iki dergideki yazılar incelendiğinde, *"kronolojik"* bir çalışmanın olmadığı görülür. Sadece bu yazılar ölçü kabul edilip bir edebiyat tarihini kronolojik olarak takip etmek mümkün değildir. Şimdi tüm eserlere saçılmış, gemi enkazını andıran çok değerli ama dağınık bu tespitlerden bazılarını biraz daha yakından bakalım...

Edebiyatın *"edeb"*ten geldiği ve Tanzimat'tan sonra *"bedî"* vasfını kazandığı (Meriç, 1982: 14) belgeleriyle tespit edildikten sonra, A1i Şir Nevai'den Yahya Kemal'e uzanan (Türinay, 1974: 7) mektepten memlekete edebiyat tarihimiz üzerine açıklamalar yapılır ve *"Bizim edebiyatımız, başka milletlerin edebiyatlarına nazaran millî hayatımızı, realitemizi, tarihimizi tam yansıtmamış; tarihimize yön veren hadiseleri pür- dikkat incelememiştir. Zira, 'ordu milletlerin en çok dövüßen, en sarpi' olmakla birlikte, 'destanlar yaratmaktan yazmaya vakit bulamayan' bir milletin evlatlarıyız."* (Oğuzbaşaran, 1992: 15) ifadesiyle de, bu konuda görülen aksaklığın nedeni ifade edilmiştir.

Anketlerde karşılaşılan, *"Edebiyatımızda dün mü daha kuvvetliydi, bu gün mü?"* sorusunun, *"dün-bugün, eski-yeni"* çatışmasını körüklemekten (Çınarlı, 1967: 3) öteye gitmediğine değinen yazarlar; 1940'tan itibaren edebiyatımıza giren ve *"Divan edebiyatı, Halk edebiyatı, Avrupa edebiyatı"* kaynaklarından beslenen Yeni Türk Edebiyatını, *"Eskiler ne kadar ferdi kaldırsa o kadar millî, beşerî ve evrensel oldular. Biz ise tahakkuku milletimize nasip olmuş bu mükemmeliyetlerden habersiz ve onlara yabancıyız bugün."* (Gezer, 1995: 34) sözlerinden hareketle, yeterince samimi olamamakla eleştirmişlerdir.

3. 4. Dil (Üslûp) Açısından Edebiyat Sanatının Mevcut Durumu

Her devrin edebiyatı, kendi döneminin unsurlarının (konu, olay, motif, tema, şahıs, zaman...) boyasıyla bezenmiştir." (Emil, 1993: 12) tespitinde birleşen her iki derginin yazarları; *"Dili sağlam olmayan eserlerin güzellikleri de sabun köpüğünden balonlar gibi uçup gidicidir. Sanatçı sadece gerçeği değil, güzeli ve güzelliği de getirmek zorundadır."* (Günay, 1987: 51) tespitiyle dilin ehemmiyetine, *"Dünyanın her yerinde mahalli şiveler vardır; fakat medenî memleketlerde okur-yazarlar, kelimeleri umumiyetle aynı şekilde telâffuz ederler ve yazarlar. Okuryazarlığın ve millî birliğin başlıca alâmeti budur."* (Kaplan, 1978: 6) ifadeleriyle de telâffuz ve imlâ birliğine dikkat çekerler.

Kalıcı eserlerin sadece kabiliyete bağlı olmadığı ve estetik yapının bir ayağının da disiplinli çalışmaya uzandığı (Kabaklı, 1986: 16) tespiti üzerinde durulurken; *"Eskiden şair, edip, ressam, heykeltıraş, musikişinas gibi sanatkârların ve filozofların, keşifler peşindeki*

ilim ve fen adamlarının, dâhilerin bir eşref saati olduğu, o eşref saatinde nazlı ve kaprisli ilham perisinin kanatlarını şöyle bir dokundururvermesinin en büyük eserler doğmasına, keşifleri yapılmasına kâfi geleceğine inanılırdı. Fakat bu büyü, içindekini dışarıya aksettirme mekanizmasının keşfinden sonra bozuldu." (Doksat, 1964: 17) cümlesinde ya da "Dilin disipline edilmesi (kompozisyon) mecburdur. Kompozisyon, kelime hâkimiyetimizi sağlar. Böylece, kelimeleri yerli yerinde kullanarak dil seviyemizi geliştiririz. Zira bilgi, kültür ve hatta karakter aynası olan kompozisyon, neticede 'sonuç' dersidir." (Kabahasanoğlu, 1988: 29) tespitinde verildiği gibi, dili etkili kullanmanın gerekliliği vurgulanmıştır.

Çağdaş edebiyatımızdaki en büyük eksikliğin "alelâdelik" olduğu belirtilirken de; "Resimde ve müzikte bir eserin kime ait olduğunu söyleten, kendi hususiyetleridir. Bu hususiyet, renklerin kullanışı, farklı şekiller, ahenk ve zıtlıkların uyumu, çizgi ve ifade açıklığı, berraklığı ve bulanıklığı tarzlarıyla resimde; usul, makam, ritim, melodi, ölçü, şiddet, farklılıklarına göre seslerin kompoze tarzı olarak müzikte kendini gösterir. Resimdeki her sanatkâra ait olan farklı tarz, müzikle farklı usul; yazı sanatında da üslûp olarak karşımıza çıkar." (Gürbüz, 1977: 33) tespitinde olduğu gibi, bu eksikliğin ancak üsluplu sanatçı olmakla giderilebileceği ifade edilmiştir.

4. Edebiyat Sanatının Geleceğine Dair Teklifler

Dergilerdeki yazılar incelendiğinde, edebiyat sanatının geleceğiyle ilgili değişik değerlendirme ve tekliflerin de ortaya atıldığını görmekteyiz. Şimdi bu düşüncemizi, yazarların kaleme aldığı ifadeler çerçevesinde pekiştirmeye çalışalım...

4. 1. Edebiyat Sanatının Geleceğine Dair Estetik Amaçlı Teklifler

Sanatçının asıl ustalığının, "en kötü durumlarda bile, hayatın bir güzel yanı olduğunu görmek ve göstermek" (Bingöl, 1971: 18) tespiti yapılırken; "Sanat eseri, menfaat veya bencil isteklerden uzak, içinde maddî arzular bulunmayan en temiz ve arınmış duygulan telkin eder. Bizde sonsuzluk duygusunu uyandırarak, ölümsüz tabiatın sırrını anlamamızı sağlar." (Kukul, 1981: 38) sözleriyle sanatın estetik faydasına, "Güzel olmak edebiyatın gayesi, faydalı olmak da neticesidir. O halde edebiyatın 'güzel' gayesi, 'ahlâk' ölçüsünü de içinde taşımaktadır. Böylece geleceğin eseri, hem güzel olacak hem de doğduğu cemiyete ters düşmeyecek." (Engin, 1971: 12) ifadesiyle de, sanatın toplumla bütünleşmesine değinilmiştir.

Estetik açıdan yapılan değerlendirmelerin vazgeçilmez bir yönünü de, "üslûb"a ait tespitler oluşturmaktadır. "Üslup, hayatın bizzat kendisi olmalıdır. Hayatta rol yapmayan kendi halinde yaşayan bütün insanlar bir üslûba sahiptirler. Her şeyleri kendilerine göredir. Herkes içinden nasıl geliyorsa, şartları neye elverişliyse ona göre yaşar; yazar veya çizerken de, farkında olmadan kendine has bir üslup bulur. Bu sadeliğe ulaşan eserlerin üslûbu, kalıcı da olur." (Kaplan, 1973: 6) sözleriyle ortaya konan sanat eserinin bu estetik yönü, "Unutulmamalıdır ki dil, millî kültürün de temeli sayılır. Dilde yeni kelimeler oluşturacaksa - ki buna, Türkçede bulunmayan kavramlar yönüyle büyük ihtiyaç vardır- mevcut kültür dilimizi yıkmadan yapalım. Dilimizi fakirleştirmeye değil, bilâkis zenginleştirmeye çalışalım. Şunu asla aklımızdan çıkarmayalım ki, dilden bir kelimeyi çıkarmak demek, sadece bir duygu veya düşünceyi yok etmek değil; o kelime ile vücuda gelmiş binlerce mısra ve cümleyi tahrip etmek yani millî kültürü ve ruhu yıkmak demektir." (Karaer, 1964: 7) ifadesinde de belirtildiği gibi, mutlaka bir millî kimliğe büründürülmelidir.

Dilimizde "sadeleştirme" adı altında bir "budama gafleti" (Burdurlu, 1954: 12) yaşandığına değinilen yazılarda; "Dilimiz, yabancı kelimelerden ve ödünç süslerden soyundukça gelişiyor ve güzelleşiyor. Ama onun tabii güzelliğini uydurma veya ödünç süslerle örtmek ne kadar hataysa, onu çırlıçıplak bırakmak da o kadar hatadır." (Ozonsoy, 1953: 3)

ifadesiyle, bu meselede dengeyi iyi ayarlamak gerektiği hatta “Şiirde vezin, kafiye ve gramer kurallarını atıp, resimde aşırma yapan şarlatanlar, ‘yeni’nin savunucusu olamaz. Zira yenilik, ‘biçim’den çok ‘öz’de olmalıdır. Bunun için de, ‘eski’nin değerlerini hiçe saymadan, ona çeşitli güzellikler ekleyerek, sanatta özlenen ‘güzel yeni’ye ulaşılmalıdır.” (Geçer, 1964: 11) sözüyle de hatırlatıldığı üzere, günümüz eserlerindeki “şekilcilik” hastalığının ne denli tehlikeli olduğu üzerinde durulmaktadır.

Bizim kültür ve medeniyetimizin kaynağında “sevgi-şefkat-merhamet” üçgeninin olduğu (Doğan, 1979: 7) belirtildikten sonra; “İnsanı ruhça inceltip derinleştiren ‘güzel’ ve ‘güzellik’, bizi ‘sevgi’ye de götürmelidir. Sevgi ve aşk, edebiyatımızın temel taşlarındandır. Sevmek, güzele ve güzelliğe yükselmektedir. Güzel, sevilme için yaratılmıştır. Güzelliğin karşısında düşünmeyen bir dimağ, çarpmayan bir kalp, takdir etmeyen bir göz ve onun sevgisini istemeyen gönül düşünülemez. Güzel ve güzellere bağlılık insanda yaşama hissini kuvvetlendirir. Güzeli sevmek, insanın iç tabiatıyla dış tabiatının kucaklaşmasını sağlar. Aşk ise, bizi adilik ve kötülüklerden uzaklaştırıp olgunlaştıran insanî bir ilahtır.” (Ekşioğlu, 1970: 28) sözleriyle de, edebiyat sanatının estetik fonksiyonuna dair varılmak istenen nihai hedef belirtilmiştir.

4. 2. Edebiyat Sanatının Geleceğine Dair Sosyal Amaçlı Teklifler

Sosyal fonksiyon açısından bakıldığında, “edebiyat sanatının asıl kıymetini cemiyette bulduğu” fikrini de yazılarında uzun uzadıya ele alıp tahlil eden her iki dergi sanatçıları; evvela “Kızdıran, ayıran, düşman eden sanattan uzaklaşalım artık. Sanatın hizmeti, ‘gönülleri yaptığı’ ölçüde yüceltirilmelidir. Düşmanlık ve kin, menfaate bağlı değişken güdülerdir. Öyleyse, bu geçiciyi anlatan kalıcı sanat eseri olamaz, zira kavgayı, bayağılığı, şehveti ve düşmanlığı hedef alan sanat, aczin ve küçüklüğün bildirisi olmaktan öteye geçemez.” (Güngör, 1964: 8) ifadeleriyle, sanatın gündelik menfaatten uzak birleştirici yönü üzerinde durmuşlardır. Aksi halde sanat, “Sanatın insanı ve insan faaliyetlerini konu edinmesini, ‘sanat, cemiyet için’ diye özetleyen yazarlardan bir kısmı (solcu yazarlar), sadece ezilen işçileri anlatmış; bir kısmı da (sağcı yazarlar) hayatı tozpembe göstermiştir. İkisi de son derece eksik ve zararlıdır. Çünkü sanat, topluma giydirilmiş at gözlüğü olmamalıdır. Sanat, toplum adına bir uzlaşma yolu olmalıdır.” (Ozonsoy, 1952) sözleriyle de belirtildiği gibi, bir “taraf olma” talihsizliği yaşayacaktır.

Aslında, Türkiye’de modern manada bir ilim ve fikir geleneği olmadığı için, bütün mefhumların gazetecilik seviyesinde bir muhteva kazandığının altını çizen yazarlar; “Meselâ ‘sosyal mesele’ kelimesini, Marksist ve Sosyalist bir üniversiteli genç, ‘işçilerin dertleri, gecekondualarda yaşayanların meseleleri, fakirlerle zenginler arasındaki mücadeleler...’ olmaktan ibaret görüyor. Peki, insanların birbirine âşık olması, bir insanın iç dünyası, insanların birbirini sevmeleri, eğlenmeleri, ibadet etmeleri de en az diğeri kadar bir cemiyet hadisesi değil midir?” (Güngör, 1964: 8) sorusuyla, meselenin özüne inilmesi lüzumunu hatırlatır. Zaten “Sanatçı olumlu kişiliği ve kültür birikimiyle önce toplumları barıştırmalı ve ortak ideallere taşınmalıdır. Sanatçı, kendi hayatı, duygu ve düşünceleri yanında hatta dışında, kendinin olmayan hayatları, tecrübeleri ve duyguları tanıyabilen, yaşayabilen ve en önemlisi uyumlu bir gelecek adına eser şeklinde sunulabilen kişidir. O, çok boyutlu hayatın birkaç boyutunda yaşayarak, düşünce ve duygu zenginliğini bir ahenk içinde birleştirmeli ve sanat eseri olarak topluma sunmalıdır.” (Hacıeminoğlu, 1982: 27) değerlendirmesi, sanatçıdan beklenen olumlu ve ılımlı tavidir.

Millet ve cemiyetin aynası olan edebiyatın, devrindeki belli fikir zemini ve hayat görüşüne dayanmasının kaçınılmaz olduğuna (Atilla, 1956: 9) dikkat çeken yazarlar; ancak bu gerçekliğin “izm’lerin uşağı olma” (Kabaklı, 1981: 3) yahut “anarşi doğuracak

üslûp kullanma" (Akdemir, 1982: 6) gibi çatıştırıcı unsurlardan uzak olması gerektiğini, "Edebiyat, insanlığın duygu ve düşüncelerinin toplamı olduğuna göre, en derin duygulardan en acıklı düşüncelere kadar her şey, edebiyatta ifadesini bulmalıdır. İnsanın varlığında bulunan sanat yapma veya sanat eserinden estetik haz alma hali, kişinin mensubu bulunduğu toplumun değer hükümlerine göre değişir. Belirli ölçüdeki dış tesirler dahi, bu bütün içinde eritilir." (Aktaş, 1977: 14) gibi bütünleştirici ifadelerle ortaya koymuşlardır.

Edebiyat eserinin temel özelliğini, "fertle toplum arasında bir bildirişim (communication) vasıtası olma" (Lanson, 1971: 9) şeklinde tespit eden sanatçılar; edebiyat sanatının bugün olduğu gibi, gelecekte de sosyal fonksiyonunu yerine getirebilmesi için, "millet ve cemiyet hayatında birlik ve bütünlük düşüncesinin göstergesi kültürel etkenlerin -dinî ve millî bayramlar gibi- edebi eserlerle ifade edilmesi"nin (Eliot, 1980: 17) vazgeçilmez bir unsur olduğuna dikkati çekerler.

4. 3. Edebiyat Sanatının Geleceğine Dair Sentezci Teklifler

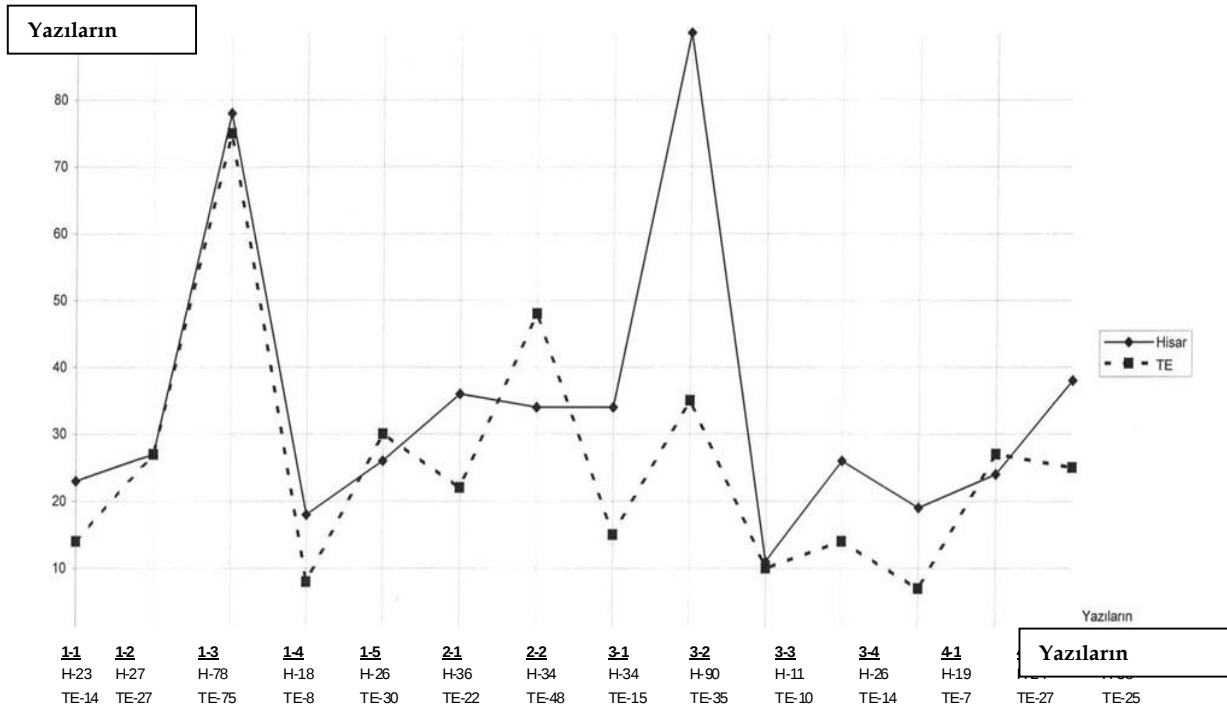
Her iki dergide konuyla ilgili kaleme alınan yazıların çoğu; edebiyatın "güzel" gayesiyle "ahlâk" ölçüsünün birlikte ele alınması (Kardaş, 1978: 15) gerektiğini savunmuşlardır. "Sanat için sanat' veya 'toplum için sanat' tartışmaları ya sanatı bayağılaştırdı ya da onu, politik demogoji haline soktu. Hâlbuki 'yarı yoldan ziyade, yerden uzak' sanatın gayesi yoktur. Çünkü sanat yapılırdı; isteyen zevk, isteyen hisse alır. Bu gerçek kavransa, bırakınız kavgayı, sanatın birleştiriciliği de pekişecek." (Güngör, 1964: 8) sözleriyle, bu tespite vurgu yapılırken, sanat eserinin, toplum değerlerini bir terkip olarak sunması gerektiği "Bir sanatın gerçekleşmesi, kişinin duygu ve duygularını bir düşünce düzeni içine sokmasıyla olur. O halde sanatta gerekli olan üç unsur var: Kişi duyarlılığı, düşünce düzeni ve bunları bir araya getiren çalışma düzeni. Yani ne sadece ilham, ne de çalışma; gerçek bir sanat eseri için yeterli olmuyor." (Güran, 1956: 6) ifadeleriyle kayıt altına alınmıştır.

"Türk milletinin millî benliğine uygun, millî kültür ve sanata dayalı çağdaş medeniyet seviyesinin üstüne çıkması Türklük damgasını taşıyan eserlerle mümkün olacağı" (Önder, 1968: 5) vurgulanırken, bunun ölçüsü de "Medeni bir insan, bir salona girdiği zaman, vücudunu dinlendirecek rahat bir koltuk kadar, gözlerim okşayacak bir tabloyu da derhal arar. İkisinin de yokluğu, onun için aynı derecede mahrumiyettir. Demek ki, hem estetik, hem faydalı olanlar değer kazanmıyor. Zaten, sanat eserlerinin lüzumlu eşyalar arasında yer almadığı ve edebi eserlerin içtimai vakalar kadar iz bırakmadığı cemiyetlerde gerçek sanatkârın yetişmesi de beklenemez." (Okurer, 1954: 3) şeklinde ifade edilen sanatın, ileri cemiyetlerdeki gibi, medeni ihtiyaçlar arasında yer alması olarak belirlenmiştir.

Sanatın özünde, "birleştirici"liğin yattığına ısrarla vurgu yapan yazarlar; "Büyük sanatçılar, içinde yaşadıkları uygarlıkların atılımlarına güç kattıklarından, uygarlıkların güç eriştiği doruğu sembolleştirdiklerinden, genel dünya kültürlerine katkıda bulunduklarından bütün ansiklopediler ve ansiklopedik sözlükleri, birçok zenginlikleri, devlet ve siyaset adamlarını unutup, onları yâd etmeye devam ederler." (Önder, 1968: 5) ifadesiyle, sanatçıyı değerli kılan asıl unsura dikkat çekmişler ve "Sanatı 'toplum' veya 'sanat'la sınırlamak, özüne ters düşer. Bu unsurları dengeleyen eser, yarınların müjdecisi olacaktır. Belki, geleceğin nasıl olacağını kimse kesin olarak bilemez. Ama gelecek, büyük ölçüde biz onu nasıl yaparsak öyle olacaktır. O halde, bu beklentide en uygun sonuç, 'güzel' olan 'faydalı'yı yakalamak olacak." (Busset, 1971: 17) şeklindeki nihai senteze ulaşmışlardır.

Sonuç

1950-1980 arasında 277 sayı çıkan *Hisar* dergisi ile yayını halen sürdüren *Türk Edebiyatı*'nın 1972-1995 arasındaki 266 sayısında yer alan "*Sanat ve Edebiyat Teorisi*" yazılarını, birbiriyle mukayeseli biçimde ve dört ana başlık altında incelemeyi amaçladığımız bu çalışma; yazarların bizzat eserlerindeki ifadeleri doğrultusunda ve bir makale çerçevesi bütünlüğünde ortaya konulmuştur. Gerek yazıların sayısal çokluğu gerekse içeriğinin zenginliği dolayısıyla, konuyu bir yazı bütünlüğü içinde verme zaruretimiz, bitirme tezi hacmindeki bu meseleyi tüm ayrıntılarına inerek bu satırlara yansıtmanıza imkân vermemiştir. Biz, yine de, yazıların konu ve sayı dağılımını gösteren bir tablo eşliğinde, ulaştığımız bazı tespitleri paylaşmak istiyoruz...

Hisar ve Türk Edebiyatı'nda Çıkan Yazıların Konulara Göre Dağılımı

Yazının başında da belirttiğimiz üzere, gerek Mehmet Çınarlı'nın "*Çeyrek Asır Geçti*" yazısındaki "*eski şiirimizden, millî kültür ve edebiyatımızdan kopmadan yeni ve güzel bir şiir sergilemek, o yıllarda şiirimizi çıkmaza sokanlara ve yozlaştıranlara karşı çıkmak ve tavır almak!*" ifadesi, gerekse Ahmet Kabaklı'nın "*Çıkarken*" adlı makalesindeki "*fikir ve sanat hayatımızdaki kargaşanın içinde telaşsız ve tarafsız olarak sağduyu ve soylu düşüncüyü işaret eden bir gösterge olmak arzusu*" sözleri; her iki derginin de, geçici bir hevesle değil şuurlu bir amaçla yola çıktığını göstermektedir.

Çok kesin bir ayrım olmamakla birlikte, *Hisar*'da "*güzellik*" (sanat için sanat), *Türk Edebiyatı*'nda "*fayda*" (toplum için sanat) anlayışı ön plana çıkmıştır. Hisarcılar'da "*Sanat eserinde fikir veya dünya görüşü bulunmakla beraber, temel unsur güzelliştir. Güzellik, eserin yapısına ve bütününe bağlıdır. Sanatı, kendi dışındaki her şeyi reddeden veya bünyesine alsa bile, kendi yapısına uyduran müstakil yaratıcı olarak tarif edebiliriz.*" düşüncesi

hâkimken, *Türk Edebiyatı* sanatkârları “Edebî eser, toplumsal koşulların ürünüdür. Eser hem sanatçının, hem de toplumun malıdır. Çünkü sanat, insanı ve insanın eylemlerini konu alır. Sanat ve edebiyat, insanı ve insan ruhunu bulunduğu seviyeden kanatlandırarak, onu az veya çok yükselttiği, yücelttiği ve bayağılıktan kurtardığı ölçüde sanat ve edebiyattır.” anlayışıyla yazılarını kaleme almışlardır.

Hisar ve *Türk Edebiyatı*'nda kaleme alınan konuyla ilgili yazılar incelendiğinde, iki karakteristik özellik dikkatimizi çekiyor: “tespitler ve teklifler” Hisarcılar, müşahedeci bir gözle ve “Sanat; küçük menfaatlere, bayağı endişelere alet edilemeyecek kadar yüksek bir ehemmiyettir. Herkes, her şey olabilir; ama sanatkâr olamaz.” şeklinde sanatı, vazgeçilmez bir ölçü olarak görürken; daha ziyade akademik yazılara yer veren *Türk Edebiyatı*, “Edebiyat, ‘edeb’ kökünden türeyip ‘litterature’ kelimesini karşılar. Lafız bizim, muhteva frengin. Tarihî seyri incelendiğinde ‘1. Terbiye, 2. Edebiyat’ anlamlarında kullanıldığı görülür.” gibi ilmî yönü ağır basan bir üslupla çıkıyor kaşımıza.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, *Hisar* ve *Türk Edebiyatı*ndaki yazıların çoğunluğu “Estetik” seviyeli çalışmalardan ibarettir. Bu durum; şair ruhlu sanatkârların (Munis Faik, Mehmet Çınarlı, Mustafa Necati Karaer...), estetik eğitimi alan yazarların (Mehmet Kaplan, Gültekin Sâmanoğlu, Ahmet Kabaklı...) ve edebiyatın felsefesini ortaya koymaya çalışan kalemelerin (Cemil Meriç, Şerif Aktaş, Ülker Gürbüz, Erol Güngör...) dergilerdeki yoğunluğunu göstermektedir.

Yazıları muhteva yönüyle ele aldığımızda, bir gemi enkazının etrafa saçılması gibi, birbirinden kopuk çalışmalarla karşılaşmaktayız. Birbirinin devamı olan seri yazılardan ziyade, aynı konunun değişik ağızlardan tekrarlanışından ibaret denemelerle karşılaşmaktayız. Bu durum, dönemin tartışmalarının getirdiği bir zorunluluk olmakla birlikte, her iki derginin çıkış amaçlarını pekiştirmeye yönelik şuurlu bir gayretin de olduğunu göstermektedir. Zaman zaman seri olarak çıkan birkaç yazı dışında (Sembolizm Hakkında, Sanatçının Hayatı ve Eseri, Çağdaş Edebiyatımızda Yoklar, Dünya Edebiyatı, Edebiyat ve Sosyoloji), aynı mevzular gündeme gelmiştir: Edebiyatın tanımıyla ilgili 37 yazı, edebiyatın kaynaklarıyla ilgili 155 yazı, edebiyatın tarihçesiyle ilgili 54 yazı kaleme alınmıştır.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, dergicilik edebiyatımızda önemli yere sahip *Hisar* ve *Türk Edebiyatı*; edebiyat sanatı için -belli eksik ve kusurlarına rağmen- önemli fakat ihmal edilmiş birer kaynaktır. *Hisar*'ın, estetik yönüyle sanatın kusursuzluğuna yönelişi ve bu yönüyle eski-yeni köprüsünü kurma gayretleri ile *Türk Edebiyatı*nın milli ve manevî değerlerimizi sanatta hâkim kılma çabaları, ilmi çalışmalarımıza yeterince dâhil edilememiştir. Bu çalışmalar, mukayeseli bir metot ve yazarların üslubu korunarak bir komisyon tarafından incelendiğinde; edebiyatımızın hem “güzel” hem de “faydalı”yı birleştirecek bir üslupla yeniden yazılması mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKDEMİR, Rıza (1981), Millî Sanatkâr Kimdir, *Türk Edebiyatı*, Aralık, S.98, s 13
AKDEMİR, Rıza (1982), “İzm”ler ve Sonrası, *Türk Edebiyatı*, Eylül, S.107, s. 6
AKSEL, Malik (1950), Millî Sanat, *Hisar-I*, Nisan, S.2, s. 7
AKTAŞ, Şerif (1977), Sanat ve Toplum Üzerine Düşünceler, *Türk Edebiyatı*, Aralık, S.50, s. 14

- ARIK, Remzi Oğuz (1950), Sanatkârın Yalnızlığı, Hisar-I, Mayıs, S.3, s.4
- ATASOY, M. Cahit (1977), Türk Musikisinden Türk Edebiyatına, Türk Edebiyatı, Ocak, S.39, s. 44
- ATILLA, Ömer (1956), Sanatın Günlük Yaşamımızdaki Yeri, Hisar-I, Aralık, S.74, s. 9
- AYBAR, Yılmaz (1972), Yazmak ve Yaşamak, Hisar-II, Eylül, S.104, s. 13
- AYDA, Adile (1976), Sanatçı mı Önemli Eseri mi, Hisar-II, Ağustos, S.152, s 7
- AYKUT, Mazhar (1974), Sanatçının Özgürlüğü, Hisar-II, Şubat, S.122, s.16
- AYVAZOĞLU, Beşir (1993), Edebiyatımızda Bayram, Türk Edebiyatı, Haziran, S.236, s. 22
- AYYILDIZ, A. Duran (1975), Sanatın Evrenselliği, Hisar-II, Ocak, S.133, s. 23
- BANOĞLU, Deniz (1977), Halka Dönük Sanatı, Türk Edebiyatı, Eylül, S.47 s. 27
- BARDAKÇI, İlhan (1992), Şamanizm'e Sarılan Rusya'da Mistik Edebiyatın Uyanışı, Türk Edebiyatı, Aralık, S.230, s. 9
- BATU, Selahattin (1965), Kelimelerin Dünyası, Hisar-II, Temmuz, S.19, s. 8-9
- BEYZADEOĞLU, Yusuf Z. (1977), 1908'e Kadar Edebiyatçıların Psikolojisi, Hisar-II, Mayıs, S.161, s.16
- BİNGÖL, Necdet (1971), Sanat Eseri Karşısında, Hisar-II, Haziran, S.90, s. 18-19
- BİNGÖL, Necdet (1976), Sanat ve Tenkit, Hisar-II, Mart, S.147, s. 14 -15
- BURDURLU, İbrahim Zeki (1954), Devrik Cümle, Hisar-I Haziran, S.50, s. 12
- BUSSET, S.B. (1971), (Çev. Necdet Bingöl) Edebiyat ve Gelecekteki Toplum-I, Hisar-II, Ekim, S.94, s. 18
- CELMAN, Gül (1978), Gelenekler ve Ferdî Kabiliyet, Türk Edebiyatı, Şubat, S.52, s. 30-31
- ÇONGUR, H. Rıdvan (1980), Kültür Buhranı ve Sanat Şenliği, Hisar-II, Temmuz, S.272, s. 25-26
- ÇINARLI, Mehmet (1952), Fikir ve Sanat Eserlerinin Yayılabilmesi İçin, Hisar-I, Temmuz, S.27, s.30
- ÇINARLI, Mehmet (1966), Toplumcu Edebiyatın Topluma Faydası, Hisar-II, Ocak, S.25, s. 6
- ÇINARLI, Mehmet (1967), Bir Edebiyat Anketinin Düşündürdüğü, Hisar-II, Mayıs, S.41, s. 3
- ÇINARLI, Mehmet (1975), Çeyrek Asır Geçti, Hisar-II, Ocak, S.135, s.3
- DAYANÇ, Yrd. Doç.Dr. Muharrem (2002), Türk Dili, sayı:610, s.1-6
- DİZDAROĞLU, Hikmet (1952), Sanat ve Fayda, Hisar-I, Kasım, S.31, s. 4
- DOĞAN, Muzaffer (1979), Edebiyatımızda Sevgi ve Şefkat Temi, Türk Edebiyatı, Mart, S.65, s. 7
- DOKSAT, Recep (1964), Sanatta Yaratıcılık, Hisar-II, Aralık, S.12, s. 17

- DURMUŞ, Mithat (1953), Eski Kültürü Öğrenmek Zarureti, Hisar-I, Ocak, S.33, s.4-5
- EKŞİOĞLU, Naci (1970), Sevgi ve Güzellik, Hisar-II, Haziran, S.78, s. 28
- ELBİR, Vahap (1986), Kültür Emperyalizmi, Türk Edebiyatı, Temmuz, S.153, s.45
- ELİOT, T. S. (1980) (çev. Sevim Kantarcıoğlu), Kültürün Üç Manası-I, Hisar-II, Mart, S.268, s. 17
- EMİL, Birol (1991), Bayramlarımız ve Bayram Edebiyatımız, Türk Edebiyatı, Ağustos, S.215, s. 16-17
- EMİL, Birol (1993), Yeni Türk Edebiyatının Meseleleri, Türk Edebiyatı, Nisan, S.234, s. 12
- EMİROĞLU, Yrd. Doç. Dr. Öztürk (2009), Kaynağını Gelenekten Alan Hisarcılar, Turkish Studies, Volume 4 /1-II Winter, s.1310-1322
- ENGİN, Sabahattin (1971), Sanat Ne İçindir? Hisar-II, Şubat, S.86, s.12
- EREN, Yurdakul (1972), Edebiyat ve Gelenekler, Hisar-II, Ağustos, S.103, s. 15
- ERGİN, Veysel (1997), Hisar ile Türk Edebiyatı Dergilerindeki Sanat ve Edebiyat Teorisi Yazılarının Mukayesesi Üzerine, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü-Çanakkale
- GEÇER, İlhan (1952), Sanata Dargın mıyız, Hisar-I, Ağustos, S.28, s.15
- GEÇER, İlhan (1964), Sanatta Yeni ve Güzeli, Hisar-II, Şubat, S.2, s. 11
- GEÇGEL, Yrd. Doç. Hulusi (2006), Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, Anı Yayıncılık, Ankara, 380 sayfa
- GEZER, Zeki (1995), Edebiyatı Paranteze Almak, Türk Edebiyatı, Kasım, S.265, s. 34
- GÖÇGÜN, Önder (1979), Medeniyet Krizi ve Edebiyat, Hisar-II, Ocak, S.256, s. 9
- GÜNAY, Umay (1987), Edebiyat Hakkında Düşünceler, Türk Edebiyatı, Ocak, S.159, s. 51
- GÜNGÖR, Erol (1964), Sanatın Gerçeği Nedir? Hisar-II, Nisan, S.4, s. 8
- GÜRAN, Mehmet Arman (1956), Sanatta İş Bölümü, Hisar-I, Eylül, S.71, s. 6
- GÜRBÜZ, Ülker (1977), Üslûp Sahibi Olmak Meselesi, Hisar-II, Ağustos, S.164, s. 32-33
- GÜRLEK, Dursun (1977), Güzelliğin Ölçüsü, Türk Edebiyatı, Eylül, S.47, s. 30-31
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin (1982) Edebiyatta İdeoloji, Türk Edebiyatı, Temmuz, S.104, s. 27
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin (1984), Türk Edebiyatı'nın Bütünlüğü, Türk Edebiyatı, Ocak, S.123, s. 35-36
- HALMAN, Talât S. (1973), Elli Yılda Uzak Batı Edebiyatı, Hisar-II, Aralık, S.124, s. 14
- İMSEL, Tevfik (1965), Sanat ve Alkol, Hisar-II, Nisan, S.16, s. 22
- KABAHASANOĞLU, Vahap (1988), Estetiğe Dönmek, Türk Edebiyatı, Ağustos, S.178, s. 29
- KABAKLI, Ahmet (1972), Çıkarken, Türk Edebiyatı, Ocak, S.1, s.3

- KABAKLI, Ahmet (1973), Sanatsız Kalan Zaferler, Türk Edebiyatı, Ağustos, S.20, s. 3-4
- KABAKLI, Ahmet (1981), "İzm"li Sanat, Türk Edebiyatı, Mart, S.89, s. 3
- KABAKLI, Ahmet (1986), Mizahlı Anlatım-Ciddi Anlatım, Türk Edebiyatı, Ağustos, S.154, s.16
- KABAKLI, Serhat (1979), Milli Devlet Edebiyatı, Türk Edebiyatı, Haziran, S.69, s. 25
- KAPLAN, Mehmet (1966), Teknik Medeniyet ve Edebiyat, Hisar-II, Şubat, S.26, s. 4
- KAPLAN, Mehmet (1973), Ferdi ve Milli Üslup, Hisar-II, Mayıs, S.117, s. 6
- KAPLAN, Mehmet (1978), Telâffuz ve İmlâ Birliği, Türk Edebiyatı, Ekim, S.60, s. 6
- KARAER, Mustafa Necati (1964), Sanatçının Dili, Hisar-II, Mart, S.3, s. 7
- KARDAŞ, Rıza (1978), Ahlâk ile Sanat ve Edebiyat Arasındaki Münasebet, Türk Edebiyatı, Eylül, S.59, s. 15
- KOÇAK, Salim (1977), Milli Sanat ve Sanatın Bağımsızlığı, Türk Edebiyatı, Eylül, S.47, s. 9-10
- KÖPRÜLÜ, Fuat (1950), Sanat ve Cemiyet, Hisar-I, Ekim, S.6, s.11-12
- KUKUL, M Halistin (1981), Dil ve Edebiyat, Türk Edebiyatı, Ekim, S.96, s. 38
- KÜLEBİ, Cahit (1953), Düşünce üzerine, Hisar-I, Nisan, S.36, s. 3
- LANSON, Gustave (1971) (çev. Cemil Meriç), Edebiyat Tarihi ve Sosyoloji -1, Hisar-II, Şubat- S.86, s. 9
- MERİÇ, Cemil (1980), Edeb'ten Edebiyat'a, Hisar-II, Nisan, S.269, s. 11-12
- MERİÇ, Cemil (1982), Edeb'ten Edebiyat'a, Türk Edebiyatı, Ekim, S.108, s.14-15
- OĞUZBAŞARAN, Bekir (1992), Edebiyatımızda Çanakkale, Türk Edebiyatı, Mart, S.221, s. 15-16
- OKURER, Cahid (1954), Sanatın Gayesi, Hisar-I, Mart, S.47, s. 3-13
- OZONSOY, Munis Faik (1952), Sanatkârın Vazifesi, Hisar-I, Ağustos, S.28, s. 3
- OZONSOY, Munis Faik (1953), Nesrimiz, Hisar-I, Eylül, S.40, s. 3
- ÖNDER, Mehmet (1968), Çağdaş Sanattaki Yerimiz, Hisar-I, Mart, S.51, s. 5
- ÖZAKMAN, Turgut (1955), Bir Film, Bir Sanatkâr Bir Netice, Hisar-I, Ocak, S.57, s. 3
- SÂMÂNOĞLU, Gültekin (1954), Sanat Terbiyesi, Hisar-I, Eylül, S.40, s. 12
- SÂMÂNOĞLU, Gültekin (1964), Fikir ve Sanat Hayatlarımızı Baltalayanlar, Hisar-II, Ağustos, S.8, s. 5
- SARIİSMAİLOĞLU, Ayhan (1954), İyimser Sanata Çağrı, Hisar-I, Haziran, S.50, s. 5
- SAV, Ergun (1956), Sanatçının Monotonluğu, Hisar-I, Aralık, S.74, s.3
- SOLJENİTSİN, Aleksandır (1974) (çev. Musa Doğan), Çağımız ve Edebiyat, Türk Edebiyatı, Mart, S.28, s. 19
- SÜMBÜL, Nail (1978), Sanatkâr ve cemiyet, Türk Edebiyatı, Ekim, S.60, s.9

- ŞİRİN, Mustafa Ruhi (1986), Çocuklar İçin Zekâ Edebiyatı, Türk Edebiyatı, Ağustos, S.154, s. 23-24
- TAŞGETİREN, Ahmet (1984), Toplum Acıları ve Sanat, Türk Edebiyatı, Mart, S.125 s.24
- TUNA, Saip (1950), Sanatkâr Kimdir? Hisar-I, Kasım, S.7, s. 5
- TURAL, Sadık (1991), Edebiyat Eseri ile Çevre Arasındaki Bağlar, Türk Edebiyatı, Ağustos, S.215, s. 22
- TÜRİNAY Necmettin (1974), Edebiyatımızda Memlekete Yöneliş, Hisar-II, Mayıs, S.129, s. 6-7
- UÇAR, Aslı (2007), 1950'ler Türkiye'sinde Edebiyat Dergiciliği, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü-Ankara
- UÇAR, Nail (1984), 'İzim'ler ve Sonrası, Türk Edebiyatı, Eylül, S.131, s. 27
- ÜLKEN, Hilmi Ziya (1968), Estetik Değer-I, Hisar-II, Aralık, S.60, s. 4-5
- YALÇIN, Nevzat (1973), Çeviri Sanatı ve Talât S. Halman, Hisar-II, Eylül, S.121, s.12-13
- YILMAZ, Durali (1993), Sanatın Başlangıcı, Türk Edebiyatı, Nisan, S.234